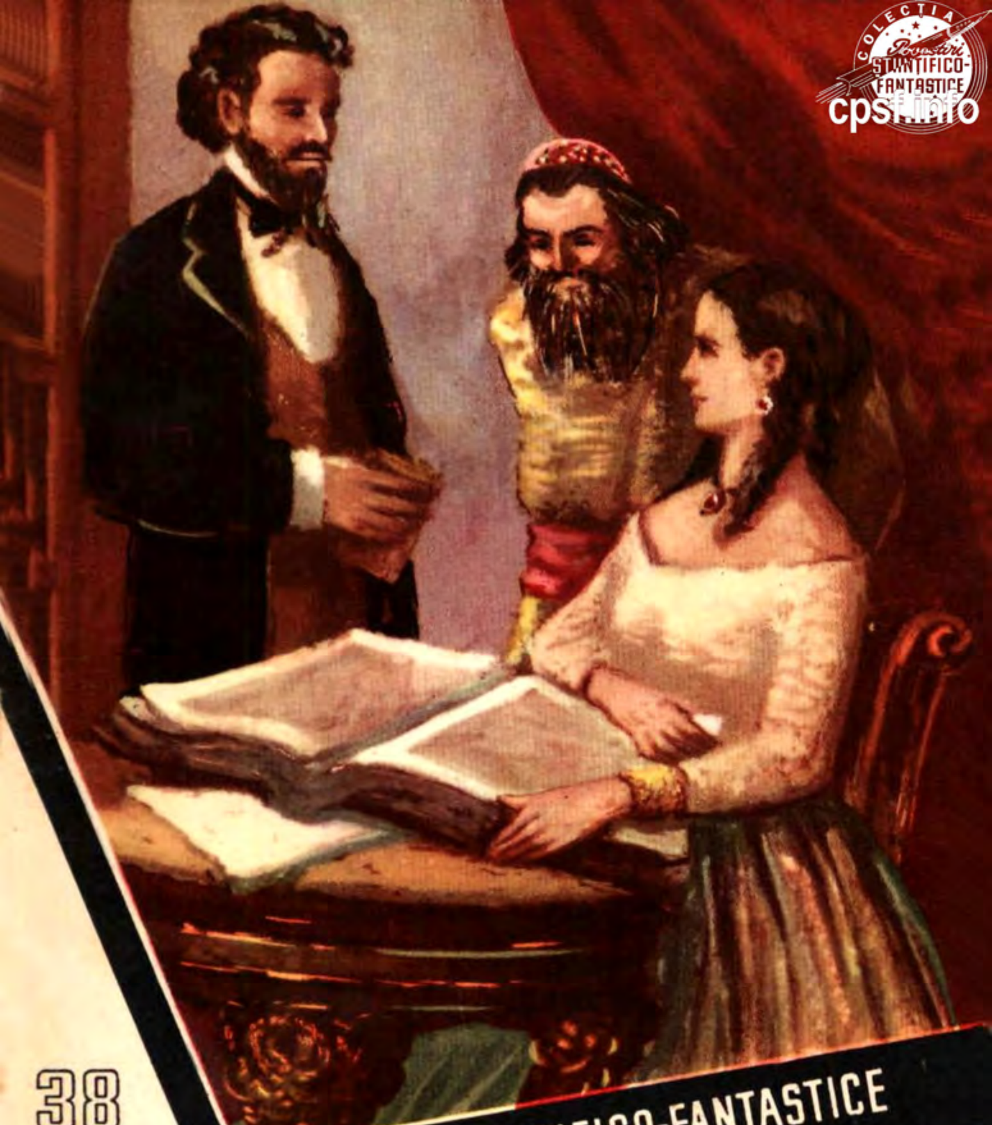

38

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

VICTOR EFTIMIU

Pe urmele ZIMBRULUI

★★

EDITATĂ DE REVISTA ȘTIINȚĂ ȘI TEHNICĂ

VICTOR EFTIMIU

PE URMELE ZIMBRULUI

* *

Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice"
38

REZUMATUL FASCICULEI PRECEDENTE

1847. Henri Parrocel (administratorul boierului moldovean Arkip Rosetti) îl determină pe nepotul său, Gaston, aflat la Paris, să viziteze Țările Romînești. Unchiul îl ispitește cu perspectiva unei extraordinare vînători de zimbri, dar gîndul său tainic este de a-l însura cu Mușa, fiica boierului. Henri și Gaston se întîlnesc la București.

LUCRARI CARE VOR APAREA ÎN COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"

Nr. 39—40—41—42 — „Pe urmele zimbrului" — roman istoric de Victor Eftimiu.

Nr. 43 — „Atol Fakaofo" — povestire științifico-fantastică de I. Efremov (traducere din limba rusă).

Coperta de SOLOMON VICTORIA

(Continuare din numărul trecut)

Bălți și băltoace acoperite cu lina broaștei, in care se scăldau, in ultimele raze ale unui septembrie călduros, bivoli negri și copii borțoși, cu picioarele ca niște bețe și cu gîtul subțire, că te mirai cum de poate purta gîtul acesta firav un cap atît de mare și de colțuros.

Șatre de țigani și țigani fără șatră se amestecau cu țăranii și mahalagiii. Babe cocoșate și fete ofticoase întindeau mîna pe la ușile mustăriilor, înconjurate de stuf verde. Roiuri de muște, îmbătate de dulceața vinului, zbirnîiau, într-o ceață neagră, pe pămătufurile papurei. Mirosea a mititei fripți și a coji de struguri tescuiți, aruncate pe gunoaie, dospind în soare, în jurul acelor mustării. Cîte un hoit de cal sau de pisică putrezea alături și nu-l ridica nimeni cu zilele și cu săptămînile.

— N-aș fi crezut posibilă asemenea mizerie! exclamă, aproape într-un suspin, călătorul francez, care abia acum realiza cele citite in cărțile voiajorilor apuseni despre Moldo-Valahia.

— Mă mir că s-au scris lucrurile acestea, fiindcă, de obicei, *străinilor nu li se arată decît belșugul ospitalității noastre.* Tot ce este dincolo de zidurile conacelor boierești li se ascunde. Străinul trebuia să vadă numai ceea ce trebuie văzut, ceea ce slujește bunului renume al hospodarilor, al marilor dregători.

Cel care vorbise așa era Gulian Pantazi, flăcăiandrul inimos, înfocat revoluționar, pe care Gaston Parrocel îl cunoscuse în diligența de la Sibiu și care-i servea acum drept ghid. Fecior de oameni înstăriți, Gulian Pantazi, ca mulți compatrioți ai săi studenți la Paris, făcea parte din acei tineri despre care Stanislas Bellanger scrisese:

„Va veni o zi cînd moldo-valahii aceștia vor dovedi Europei că nu s-au dus în metropola lumii civilizate numai ca să studieze «Jurnalul modelor»".

Vorbind la perfecție limba franceză, in curent cu ideologia noii generații a Parisului, Gulian Pantazi era înflăcărat de ideea unei răsturnări, a unei schimbări totale.

— Revoluțiile dumneavoastră, spunea el francezului, oricît ar părea de zguduitoare, oricît au influențat celelalte națiuni, au fost la *suprafață... Dacă o mare parte a poporului francez a suferit, în* anumite momente și în anumite regiuni, de foamete, restul, de secole întregi, a trăit omenește, în case de piatră, mîncînd pîine de grîu și găina fiartă pe care Henric al IV-lea o visa pentru toți supușii săi. La noi nu s-a încumetat nimeni nici măcar să viseze o mai bună orînduire a vieții mulțimilor. Colibe acoperite cu stuf, bor-

dcie subterane, mămăligă rîncedă, — iată cu ce s-a ales țăranul din bogățiile fără de pereche ale acestor binecuvîntate pămînturi. Revoluția la noi trebuie să fie totală, să cutremure din temelii întregul așezămînt al țării. Cu jumătăți de măsură nu se va putea realiza nimic !..

Ascultînd pe Gulian Pantazi, Gaston Parrocel își amintea frînturi din epistolele unchiului său, Henri, care-i vorbea la fel despre stările din Moldo Valahia.

Revoluția totală ! Cine o va face? Cu ajutorul cui ? Cine va apuca taurul de coarne, cine va pune mîna în gîtul strigoiului care sugea vlaga unui întreg norod ? Cine va da cu vampirul de pămînt, eliberînd acel nefericit norod, dîndu-i o haină în loc de o zdreanță, o mîngîiere în loc de bice, un cuvînt bun în loc de sudălmi ?!

Printr-o stranie asociație de idei, Gaston Parrocel se gîndea la cei doi vlăjgani din casa în formă de stup, baia din ulița Lipscanilor. Îi vedea cum îl înșfacă, îl despoaie, pun stăpînire pe el și, fără voia lui, spre binele lui, îl poartă prin încăperi pline de aburi fierbinți, îl culcă pe mese de piatră, îl sucesc, îl răsucesc, îi întind mădularele, îi frămîntă mușchii, fac oasele să-i trosnească, șira spinării gata să se frîngă, ca să-l ungă apoi cu clăbuci din săpun de trandafiri, să-l parfumeze cu mirodenii alinătoare, să-l usuce cu cearșafuri calde, să-i dea dulceață de coacăze, apă rece și ciubuc și să-l adoarmă în somn de prunc scăldat.

Nu trebuia oare procedat la fel și cu acest biet popor moldo-valah ?

Avea nevoie, norodul acesta, de cîțiva oameni hotărîți, puternici, care să-l scoată din vechea lui toropeală, să-l frămînte ca pe un aluat, să-i dezmorțească oasele, să-i limpezească mintea, să scoată din el toate otrăvurile adunate-n sînge de atît amar de vreme.

Putea-vor romînii să facă toate acestea singuri ?

Dar celelalte popoare europene, toate la un loc, putea-vor să scuture jugul tiraniei, nedreptățile de tot soiul, inegalitatea socială, abuzul celor atotputernici, corupția, egoismul claselor conducătoare?

În vreme ce tînărul Parrocel era frămîntat de asemenea generoase gînduri, unchiul său avea cu totul alte preocupări. Se luptase destul cu viața, își crezuse datoria împlinită, asigurîndu-și bătrînețele.

Acum se gîndea cum să asigure viitorul nepotului său, cum să-l facă mai plăcut boierilor Rosetești, ca să-l adopte ca pe un membru al familiei și ca viitor moștenitor al averii lor imense.

Îmbătat, înaripat de propriul său vis, Henri Parrocel vedea, în mintea lui, tînăra pereche : mirele înalt și zvelt, cu ochii albaștri-verzi, alături de duduița Maria Rosetti, aproape tot cît el de înaltă, măcar că n-avea decît șaptesprezece anișori. Cu mijlocul subțire, mai subțire decît al logodnicului, cu sînul învolt, cu mîinile albe, cu degete lungi și rotunde ca ale vestitei Monalisa, cu păr negru, împărțit pe frunte, cu fruntea netedă și ochii negri, mari, prelungiți ca migdala sub sprîncenele frumos arcuite — scris de cărbune pe albul pieliței de trandafir —, domnișoara Mușa ar fi strălucit în cel mai strălucit palat al Parisului, ar fi fost înconjurată de droaia admiratorilor, neobișnuiți cu asemenea splendoare orientală.

Pentru duduița Mușa, nu numai pentru boierul și stăpînul său, bătea guvernorul dughenile marelui tîrg de reședință, să-i cumpere tot felul de mătăsuri, conduri, mirodenii, pene, podoabe de tot felul, venite, mai ușor la București decît la Iași, de la Paris și de la Viena,

de la Veneţia, Stambul şi Braşov. Numele acestor tîrguieli erau amestecate ca şi marfa. Nume turceşti, nemţeşti, italieneşti, franţuzeşti — cum erau toate amestecate în acea vreme, cînd influenţele Orientului începeau să descrească şi să crească cele din Soare-apune.

Pe lîngă veşmintele moderne, pe care urma să le aducă seniorului, administratorul-preceptor era însărcinat să care la Drăgoşeşti cufere întregi de cumpărături pentru răsfăţata măriei sale odrasle.

Urmaş al domnitorului *Antonie* Ruset, Arkip Rosetti, ca orice om născut înainte de 1800, se despărţea cu greu de portul turcesc al boierilor de odinioară.

Dar n-avea încotro. Trebuia să meargă şi el cu vremea, să se modernizeze. Se dezbărase, încetul cu încetul, de brîiele, işlicele şi antiriile din vechime şi acum voia să se îmbrace europeneşte, să rămîie bărbat în floare, nu edec rămas din anii vechi.

Işi va păstra numai barba, frumoasa lui barbă, care fusese în întregime *neagră, în tinereţe, iar acum era cutreierată de fire lungi*, albe.

Dar nu fir alb lîngă fir negru, nu obişnuita încărunţeală, ci smocuri întregi albe, rîurînd prin negrul mustăţii şi al bărbii, de parcă n-ar fi fost lăsate aşa de la Dumnezeu, ci potrivite de mînă omenească. De vreo zece ani, din pricina acestei împletiri de şuviţe albe şi negre, Arkip Rosetti fusese poreclit Barbă Amestecată.

Semenii săi de la Iaşi nu-l vedeau cu ochi buni, întrucît fusese *scos de la vistieria ţării* de către *Mihai Sturdza. Iar omul înlăturat de* la măriri, mai ales dacă e mîndru, dispreţuitor al celorlalţi, fălnic de obîrşiile lui voievodale şi bogat ca un maharajah, nu se bucură de preţuirea ce i se cuvine. Cînd se va ridica iarăşi în ranguri, îl vor înconjura cu plecăciuni şi linguşiri. Deocamdată, huzurească-n pace pe cele douăzeci şi opt de moşii ale dumisale, în castelul de la Drăgoşeşti, vechi de două sute de ani, înainte de domnia lui Antonie! Rîvnească în pace la tronul răzbunicului său, că nu înfăţişa nici o primejdie pentru *Mihai* Vodă Sturdza! Iar dacă se va întîmpla niscaiva schimbare, nu pe ursul de la Drăgoşeşti, nu pe Barbă Amestecată, îl vor pofti pe scaunul lui Ştefan cel Mare! Erau atîţia la rînd!

Musiu Henri Parrocel bătea prăvăliile Bucureştilor, în căutarea a tot felul de mătăsuri, blănuri, pene, şiraguri de chihlimbar, rufărie, şaluri, catifele, conduri şi giuvaeruri, spre desfătarea castelanei de la Drăgoşeşti.

Ce împletituri de lînă şi de borangic, ce şaluri, ce rufării, ce mătăsuri, ce catifele aduseseră neguştorii!

Ia să cercetăm lista şi să vedem cam ce trebuia să ducă dumnealui, musiu Henri, în cuferele hărăzite domniţei?!

Cititorul de astăzi nu va înţelege toate aceste cuvinte franţuzeşti şi turceşti, ba nemţeşti şi italieneşti, potrivite pe grai romînesc. Noi însă le vom scrie aşa cum le-am aflat pe lista adusă de la Drăgoşeşti, precum şi în foaia de zestre a Sultanei Gălăşescu, ce se însoţise cu haiducul pocăit Iancu Jianu, precum şi-n alte hrisoave închinate cochetăriei cucoanelor şi cuconiţelor din acea vreme.

1. Stofă camelot turcesc, fermenele, melotele şi feregele.
2. Salenti de lemn, ca să-şi ferească pantofii cînd umblă prin casă.
3. Scurteică de pambriu galben, cu samur muscălesc.
4. Rochii de croaze.
5. Rochie de rips.

6. Bereton polonez.
7. *Fişiu franţuzesc, spre a se înlocui* paceaua de samur.
8. Botine, spre a se înlocui cipicii turceşti.
9. Scurteică de pambriu cu cacom.
10. Rochie albă cu vapeluri.
11. Rochie neagră de Florenţa.
12. Rochie albă de percal cu vapeluri şi rochie albă sadea.
13. Capot de bazea, cu vapeluri.
14. Trei duzine de batiste şi o duzină de feţe de perină, de batiste lino.
15. O duzină de şimizeturi cu horbote şi o duzină de mangeturi.
16. O boiama cicudie, cu bibiluri de sirmă, alta verde cu huşiimuri, alta samanie, alta stacojie, alta ghiurghiulie, alta liliachie.
17. Şase perechi de mănuşi.
18. Şase *pieptеni de coadă*.
19. Două duzine de ciorapi de mătase.
20. Şase corseturi.
21. Două inele de aur cu rubin şi antică.
22. Două duzine de ciorapi de tiriplic.
23. Trei perechi de calţodete.
24. O giubeluţă de belacoasă [1].

Precum se vede, o garderobă întreagă din care Henri Parrocel, sfătuit de nepotul său, nu urma să aleagă decît ceea ce se putea purta şi prin 1847; moda pariziană era cu totul alta. La Bucureşti şi la Iaşi, veşmintele bărbaţilor şi toaletele cucoanelor erau cu zece, douăzeci de ani în urmă, iar domnişoara Muşa nu mai putea să se impopoţoneze cu rochiile şi podoabele bunicelor.

De altfel, lista acestor cumpărături i-o dăduse copilei o mătuşă a ei, dinspre mamă, o Roznoveancă ce fusese nurlie la vremea ei şi vestită pentru minunile ce le păstra în scrinuri şi dulapuri, unele cumpărate de dumneaei, altele moştenite. Marghioala Roznovan îşi închipuia că vremea s-a oprit pe loc şi voia să-şi îmbrace nepoţica la fel cum se purtau dumnealor cu treizeci de ani în urmă.

După ce vizitară toate prăvăliile, croitoresele şi negustorii de giuvaeruri, după ce aleseră ce trebuiau s-aleagă, unchiul şi nepotul mai cumpărară trei carabine de vînătoare, proaspăt sosite de la ţara nemţească, şi se pregătiră de drum. Închiriară o diligenţă cu şase cai, numai pentru ei, o încărcară cu geamantane şi cufere, îşi pregătiră paşapoartele şi pe la mijlocul unui octombrie uscat, călduţ, o luară pe drumul Colentinei, spre Afumaţi, spre Şindriliţa, spre Urziceni, ca s-ajungă *Milcovul* şi să *urce* către *Iaşi*.

— Ard de nerăbdare, unchiule, să dau cu ochii de zimbrii dumitale vestiţi! se bucura Gaston, în care se trezea patima vînatului

„Zimbrul ca zimbrul, zise unchiul, în sinea lui, surizînd. Dar dacă eşti băiat *deştept*, ai să *vînezi* cea mai frumoasă căprioară din Moldova!"

CAPITOLUL V

În zorii unei frumoase zile din a doua jumătate a lui octombrie 1847, un poştalion cu şase cai, tocmit numai pentru ei doi şi cuprinzînd o bogată încărcătură de cufere, lăzi şi geamantane, cu vestitul

[1] **Belacoasă** — *belle chose, bella cosa.*

surugiu Năstase pe capră şi, alături de el, ajutorul său Vanghele, un fel de arnăut-pandur, om de credinţă, cu flinta pe umăr, cu două pistoale în brîu şi cu un iatagan mare la cingătoare, un poştalion cu şase cai ieşi pe bariera dinspre Colentina Bucureştilor, purtînd spre Afumaţi, apoi spre Urziceni, apoi spre Milcov şi Moldova, în sus, pe cei doi franţuzi numiţi Henri şi Gaston Parrocel, unchiul şi nepotul, care se duceau la Iaşi, apoi la Drăgoşeşti, unde se afla conacul boierului Arkip Rosetti, fost mare vistier pe vremea lui Iancu Sandu Sturdza, iar acum retras pe moşie, în mijlocul vivliilor rare şi al tablourilor de preţ ce-i împodobeau pereţii străvechiului castel.

În lumina caldă a soarelui ce răsărea şi începea să topească răcoarea dimineţii, un miros de primăvară se ridica din frunzele veştede pornite să putrezească, din iarba arsă a cîmpiilor, din praful ce-l stîrnea harabaua.

Înşelătoare primăvară, aşa cum sînt multe pe cîmpia Dunării, în cel mai frumos anotimp al ţării, luna lui octombrie, muiată în miere şi azur!

— Eu zic aşa, boierilor, să ţineţi carabina în braţe şi una să *mi-o daţi mie s-o am la îndemînă.*

Această precauţie a surugiului puse pe gînduri perechea de călători.

— E vreo primejdie? întrebă Henri Parrocel, neliniştit.

Şi ochii îi căzură pe maldărul de bagaje, pe cuferele şi geamantanele care ascundeau atîtea bogăţii: veşmintele moderne comandate la Bucureşti pentru boierul din munţii Moldovei, garderoba somptuoasă a lui Gaston şi o parte din zestrea duduiţei Muşa.

— Asta mi-ar mai trebui! se gîndea Henri Parrocel. Aduc pe băiat tocmai de la Paris ca să-l dau pe mîna hoţilor, pe bărăganele moldo-valahe! O să ne apărăm bine cîteşipatru şi nu le va fi uşor tîlharilor să ne răpună! Dar cred că primejdia aceasta ar putea fi o simplă născocire a unui surugiu prea zelos!

Nu ştia bietul unchi că nu va trece mult, şi tînărul parizian va cunoaşte plăcerea de a fi captivul unei cete de lotri, care nu glumeau cu prinşii lor!

Simplu, liniştit, ca şi cum ar fi fost vorba de un cîrd de potîrnichi sau de ivirea unui vînat mai mare, Năstase îi lămuri:

— Dacă s-o întîmpla să ne iasă-n cale niscaiva tîlhari, să fim gata!

— Charmant! exclamă, pe limba lui, Henri Parrocel, adică „nu se poate ceva mai plăcut!".

Şi se uita la spatele lat al arnăutului de pe capră, pandurul înarmat pînă-n dinţi, care, ca să-i păzească, ceruse pînă la Iaşi gajurile pe-o lună ale unui ambasador.

Fie că se temea într-adevăr, fie că voia să-şi dea importanţă, surugiul continua să întrevadă perspectiva unei întîlniri neprevăzute, nedorite.

— Dacă s-o întîmpla să ne iasă-n cale acei tîlhari, repetă el, dumneavoastră să n-o daţi pe romîneşte, să vadă hoţii că sînteţi boieri străini şi să se teamă! Să vorbiţi numai nemţeşte!

— Atîta numai, zîmbi străinul cel mai vîrstnic, atîta numai că noi nu vorbim nemţeşte, că sîntem franţuzi!

— Tot aia! dădu din umeri Năstase Ce mi-e unul, ce mi-e altul!? Afară de-al nostru, noi nu desluşim decît graiul turcului. Ale-

lante sînt nemțești toate. Ca și portul. Portul țării, portul și limba păginului, portul și vorba neamțului.

Gaston asculta cu un viu interes această savantă discuție, din care unchiul îi traducea frînturi:

— Pentru oamenii de pe aici, nu numai germanul, dar orice e european e „neamț", adică străin, de la cuvîntul slavon nemeț.

— *Dar carabinele de ce ne-a spus să le avem la îndemînă? în*trebă Gaston, cam îngrijorat.

N-apucase bine celălalt să-i explice, că iar intră în vorbă Năstase:

— Și cu vameșii tot nemțește să vorbiți, ca să n-o lungească. Străinul are mai mare trecere decît ai noștri, fie ai noștri boieri cît de mari. Obiceiul pămîntului! Cînd or vedea că nu înțeleg ce spuneți, vă dă drumul mai repede. E mai bine să-și bată ei capul ca *să-nțeleagă decît să vă turuie dumneavoastră gura de pomană!*

— Ce spune surugiul, unchiule Henri?

— *Moldo-valahii*, fiind oameni ospitalieri, prieteni ai francezilor, nu trebuie să vorbim romînește cu ei. În chipul acesta vom trece mai ușor frontiera.

— Ciudate obiceiuri! replică Gaston.

Și porniră iar, în plesnetul de bice și strigătele vizitiului, care își îndemna caii cu elegantele expresii numite „de surugiu".

Soarele era în vîrful cerului, în inima amiezii, cînd ajunseră la Urziceni, după un scurt popas la Balaci. Se opriră la un han din marginea acelui tîrg de frunte al Ialomiței, mîncară ochiuri romînești cu mămăliguță, o dropie întreagă friptă numai ei *patru* și niște struguri cu bobul galben și mare cît oul de porumbel sălbatic, ba și de bibilică, boabe grele, dulci ca mierea, pline de focul soarelui: erau vestiții struguri de Rusciuk aduși de peste Dunăre, în ajun, de un negutător cuțovlah, cu a cărui căruță încărcată cei doi călători se încrucișaseră dimineața ieșind din Afumați.

Gaston Parrocel nu văzuse niciodată ciorchini atît de mari, boabe atît de grele, de culoarea aurului roșcat.

Vorbărețul Năstase îi lămuri:

— Avurăm noroc că rumînul ăsta n-a luat-o pe drumul Călugărenilor și a cotit-o pe-aici, de la Giurgiu. Sînt la Călugăreni niște ciini de vameși care-i iau omului jumătate din marfă. Alminterea nu vedeați și nu gustați asemenea razachie, care o trimite pașa din Rusciuk sultanului. Așa ceva nu se mai găsește în toată împărăția turcească!

Năstase, ca un surugiu de frunte ce era, se simțea dator să-și *arate cunoștințele și vorbea drumeților, explicîndu-le toate cîte le* ieșeau în cale: zborul ciorilor care duceau iarna în circă, al cui era conacul din zare, pe cine au ucis tîlharii la această răspîntie, cui erau închinate acele cruci bătrîne de la marginea drumului, crucile de piatră înflorită cu litera slavonă, mîncată de ploi și de praf, troițele, hanurile, carele cu ulcele care veneau din munți, din susul Dîmboviței, vitele la tîrg cu sutele, călugărul acesta care odihnește în umbra unui salcîm pitic, fără umbră, șatra aceea de țigani adunată *în jurul unei fîntîni cu găleata în văzduh, — toate își aveau poves*tea lor și toate poveștile Năstase le știa pe de rost, că nu degeaba bătuse el de atîtea ori drumul dintre București și Iași.

Călătoria i se păru lui Henri Parrocel mai ușoară ca la venire. Nu erau nici ploi, nici zăduf, iar tovărășia nepotului său, pe care

priveliştile cimpiei, înfăţişarea satelor, surisul prietenesc al oamenilor îl ţineau mereu treaz, mereu inviorat, această tovărăşie îi înfrumuseţa şi lui drumul · De n-ar fi fost neliniştea aceea care le tulbura bucuria călătoriei, teama de hoţi !

Nu erau prea grăbiţi s-ajungă. Toamna era caldă şi aurie. Asemenea drum nu se face in fiecare an. Oprindu se din loc in loc, dormind prin cite un tîrg mai mare, ajunseră pe-o amiază luminoasă la hotarul Moldovei în trei zile. Acest hotar, care pe vremea lui Ştefan cel Mare era mult mai sus, la Bacău şi la Birlad, coborise la Milcov *in veacurile din urmă Sub ce domnitor ? Hrisoavele nu pomeneau de* această mărire a Moldovei in pofida Munteniei

Henri şi Gaston Parrocel erau singurii călători care urmau să fie controlaţi in acea zi. Formalităţile ţineau, de obicei, citeva ore. Vameşii, odihniţi, aveau chef de vorbă. Prea multe prilejuri să vadă asemenea feţe simandicoase n-aveau şi-atunci işi făceau de cap. Omul care păzeşte frontierele este funcţionarul cel mai neplăcut al unei ţări E morocănos din fire, bănuitor, pus pe harţă. Mai ales in părţile acestea ale lumii, unde stăpinirea turcească a ţinut atitea veacuri, vameşii nu ştiu cum să se poarte mai aspru, cum să intimideze pe cel care trece hotarul, cum să-l sicile, cum să-l brutalizeze. Unii fiindcă aşa le e firea, alţii ca să te sperie şi ca să-ţi stoarcă bacşişuri cit mai grase. Poate şi unde se strecoară mulţi răufăcători, spioni sau contrabandişti şi le fac neajunsuri.

Cetăţeanul paşnic trebuia să plătească toate aceste spaime, să treacă prin toate cele şapte iaduri.

Cerberii moldavi s-ar fi intins la vorbă dacă, urmind sfatul lui Năstase surugiul, Henri Parrocel n-ar fi făcut pe omul care nu ştie boabă romînească

Suridea cu amabilitate, desfăcea cuferele cu gesturi leale, işi arăta hîrtiile şi, înţelegind prea bine, el făcea tocmai pe dos din ce i se cerea Cind un vameş il invita să deschidă un geamantan, el afirma, dînd din cap, şi scotea din buzunar un portofel sau un briceag; iar cînd il întreba de unde şi-a procurat carabinele, dădea iar din cap afirmativ şi ridica din nou capacul unei lăzi, care abia fusese răscolită, şi vîntura un papuc.

— Français ! Bon passeport ! repeta el, regăsind in acest joc amuzamentele omului de la sud, vesel din fire şi inclinat spre farsă.

Şi-şi bătea actele cu palma.

— *Moi français ! Signor français !* şi arăta pe Gaston, care nu înţelegea mare lucru din jongleriile unchiului dar era amuzat, abia işi ţinea rîsul şi se căznea să pară demn, chiar majestuos.

— Consul ! Consul ! se amestecă şi Năstase in vorbă, ca să ridice prestigiul franţuzului.

— Ia cată-ţi de treabă, omule ! i-o tăie vameşul. Ce fel de consul e dumnealui, că are paşaport moldovenesc !

— Bon passeport ! insista mereu, surizător, Parrocel. Moi français... Signor français !

Iar Gaston incepu şi el să vorbească in jargonul algerienilor, printre care trăise de-atitea ori :

— Ti voir passeport, moi partir... moi bon français... partir... adio ! Şi arăta nordul, ca omul care vrea să-şi vadă de drum.

Pină la urmă, dezarmaţi de lipsa de conversaţie a acelor doi „nemţi", plictisiţi de dialectul lor franco-italiano-african, vameşii, invinşi, renunţară la orice polemică, işi puseră clienţii la taxele de

rigoare pentru toate mărfurile noi pe care le introduceau în Moldova, încasară bacşişul reglementar — mai puţin substanţial totuşi decît cel pe care-l plătise Gaston pentru un calabalîc mult mai sărac la Bariera Fierăstrău, a Bucureştilor — şi lăsară pe cei doi străini să păşească în voie pe pămîntul sacru al Muşatinilor, urîndu-le drum bun într-un jargon moldavo-algerian:

— Bon viaj!... Ti français! Alah bim berechet versîn! Adio, consul! Ti partir! Alivoar!

Abia după ce se depărtară bine, cei doi francezi din Avignon — în care se aprindea, ca o luminiţă din veacuri, spiritul de gasconadă al provinciei strămoşeşti — îşi putură da drumul în toată voia hohotelor de rîs ce-i cutremurau.

Cînd au ajuns la Focşani, Henri Parrocel spuse nepotului său, care voia să se instruiască în pregătirea unei cărţi „Printre moldo-valahi", despre tot ce privea principatele danubiene:

— Ţine bine minte acest nume, Focşani Poate că într-o zi aici va fi capitala celor două provincii reunite. Bucureştii şi Iaşii sînt prea periferice ca să fie centrul ţării... Orgoliul moldovenesc ar fi jignit dacă s-ar face din Bucureşti capitală. Iaşii ar decădea Acesta e şi leit-motivul boierilor reacţionari, care nu văd cu ochi buni unirea cu Valahia. Poate că au dreptate Eu însă cred că partizanii unirii vor învinge.

Vechea Dacie va fi reconstruită. Nu cred să apuc această zi, dar tu vei trăi să vezi pe romîni la un loc. E prea puternic acest curent, ca să i se împotrivească cineva. Desigur, politicienii interesaţi să fie două ţări, cu doi domnitori, cu două guverne, ar prefera să rămîie lucrurile aşa cum sînt, dar cei tineri, mai ales cei care şi-au făcut studiile la Paris, vibrează ca şi valahii pe care i-ai cunoscut Îmi pare rău că nu i-ai întîlnit la Bucureşti pe cei doi fruntaşi ai culturii şi-ai renaşterii Munteniei: Ion Eliade Rădulescu şi Nicolae Bălcescu... Tînărul Gulian Pantazi, care ţi-a fost cicerone pe malurile Dîmboviţei, este discipolul lor Moldovenii de care ţi-am vorbit — pe unii ai să-i cunoşti la Iaşi —, un Vasile Alecsandri, Costache Negri, Alexandru Ion Cuza, Mihail Kogălniceanu şi-atîţia alţii, sînt gata să se sacrifice pentru ideile de libertate, de dreptate socială, de egalitate, de ridicare a poporului, de scuturare a jugului turcesc. Sînt foarte suspectaţi de stăpînire, şi pe drept cuvînt! Nu m-aş mira să-i văd în fruntea unei revoluţii, apoi prezidînd actul care va uni cele două principate sub aceeaşi conducere!

— Cînd vom face revoluţia noastră, la Paris, nu mă-ndoiesc că se vor mişca şi moldo-valahii..., Domnul Lamartine m-a încredinţat că foştii studenţi romîni duc în ţara lor ideile cele mai înaintate!

— E păcat că nu se înţeleg prea bine între ei! E păcat că unii cum este excelentul matematician şi literat Ion Ghica, nu sînt bine informaţi asupra persoanelor şi, în dorul unei schimbări grabnice, se adresează şi-acolo unde nu trebuie Nu e mult de cînd domnul Ion Ghica, un tînăr cu studii strălucite, făcute la Paris, a avut imprudenţa să propună, în numele unioniştilor bucureşteni, guvernarea unică a ambelor provincii lui Mihail Sturdza, actualul hospodar al Moldovei.

Greşeală gravă! Perspectivă cu totul impopulară!

De altfel Mihail Sturdza şi-a dat seama el însuşi de imposibilitatea acestui fapt E un bărbat inteligent, desigur, foarte abil, foarte cult, vorbind romîneşte, greceşte şi franţuzeşte la perfecţie — un eu-

ropean —, dar e un om fals, preocupat mai mult să facă avere decit să guverneze principatul. N-am pomenit atita avariţie, atita cupiditate! Orice document pe care-l semnează e prilejul unei afaceri. Îşi măreşte mereu moşiile, adună aur peste aur. Numiri in slujbă, cumpărări sau vînzări de ţigani, strămutarea din loc in loc a evreilor, — toate sint prilej să stoarcă pecunii.

De la un fost secretar al hospodarului, un boiernaş care şi-a părăsit tagma ca să se facă actor, tinărul Matei Millo, ştiu că, atunci cind îi trebuiau bani să-şi mai rotunjească o moşie, Mihail Sturdza dădea cîte un ucaz prin care pedepsea, strămutind dintr-o localitate in alta, pentru culpe imaginare, numeroase familii evreieşti.

Alarmaţi, nevoiţi să-şi părăsească locuinţele şi tot avutul, bieţii oameni alergau la Iaşi, la curtea principelui, să se dezvinovăţească. Domnul Moldovei sta pe scaunul lui Ştefan cel Mare, trăgind din ciubuc, şi se uita la ei încruntindu-se, făcindu-i mişei, vicleni şi ticăloşi; vinovaţii, îngenuncheaţi, cu fruntea-n pămînt, subliniau fiecare injurie a stăpinitorului bătînd cu pulpana caftanului in podea, făcind un zgomot înfundat şi foarte plăcut măriei sale, întrucît căptuşeala numitului caftan ascundea, la virf, pungi doldora de arginţi şi de aur. Aceste bătăi ritmice in duşumea erau dovada cea mai elocventă a nevinovăţiei împricinaţilor. Bunul părinte al ţării se îndura de ei, îi mai făcea o dată ticăloşi şi mişei şi le poruncea să-şi bage minţile in cap, că a doua oară nu-i mai iartă. Apoi le făcea semn să intre in camera alăturată, unde un credincios al hospodarului îi percheziţiona şi aduna pungile preamăritului stăpîn preţul iertăciunii[1].

Lucrurile acestea, dragul meu Gaston, sint cunoscute de toată lumea, cupiditatea lui Mihail Sturdza, traficurile, corupţia pe care o răspindeşte-n jurul său nu mai sînt o taină pentru nimeni. Nu-ţi vorbesc dintr-un sentiment de ostilitate faţă de acest principe abuziv, care, preluind administraţia Moldovei, a înlăturat de la vistieria ţării pe omul profund onest, pe nobilul meu senior Arkip Rosetti... Nu! Le vei auzi lucrurile acestea cu propriile tale urechi la Iaşi.

* * *

Ajungind la porţile capitalei moldave, cei doi călători răsuflară uşuraţi. Trăiseră o săptămînă de teroare, cu mina pe patul carabinei, tresărind la apropierea oricărui grup suspect, dormind iepureşte, aşteptînd mereu un atac tilhăresc. Perspectiva unei intîlniri neplăcute, a pertractărilor, in limba lui Racine, cu cetele de tilhari nu erau făcute să-i entuziasmeze.

Acum, simţită retrospectiv, teama aceasta devenea epică, avea ceva pitoresc, sporea plăcerea ajungerii intr-un mare oraş.

Plăcere mai mult relativă, fiindcă această ajungere se intîmplase intr-o seară de ploaie şi de beznă.

— Avurăm noroc! le spuse, la despărţire, Năstase, după ce încasă galbenul împărătesc, adică austriac, pe care-l primise bacşiş, peste napoleonii lucitori tocmiţi la plecarea din Bucureşti.

„Avurăm noroc" sau „avurăţi noroc" — repetase el de peste

---

[1] Intîmplarea cu evreii dizlocaţi a povestit-o însuşi Matei Millo lui C. I. Nottara, care, la rîndul său, a povestit-o, acum patruzeci şi cinci de ani, autorului acestei naraţiuni.

patruzeci de ori de-a lungul călătoriei, la bine sau la rău, la urcușul greu al unui deal, la trecerea unui vad spumegător, în fața unui peisaj liniștit, în pragul unui han unde găsiseră culcuș bun și hangiță durdulie, la cumpărarea unei dropii grase, în fața unor ulcele cu vin bălan și rece...

Vangheli, arnăutul de pe capră, nu spusese nici un cuvînt pe tot drumul.

Privindu-i umerii lați, cei doi oameni din poștalion avură, nu o dată, strania și nejustificata impresie că el era căpitanul bandei care urma să-i jefuiască... Simplă impresie, desigur!

*

* *

Iașul... Amintindu-și lumina azurie a cerului bucureștean, serile plăcute petrecute în grădinile cu o vegetație bogată, sub stelele multe și lampioanele atîrnate de ramurile copacilor, Gaston fu neplăcut *impresionat de aspectul, în ploaie și noroi, al marelui tîrg de reședință.*

— E o impresie trecătoare! îl încurajă unchiul. După cîteva zile, îți vei da seama de neasemuita frumusețe, față de cetatea lui Bucur, a acestui *oraș. Îl vei vedea într-un* amurg de toamnă... toamnele de aur ale Moldovei...

Înconjurat de coline, cu turnuri vechi, monumente istorice și case patriarhale, capitala Moldovei îți va evoca splendorile Florenței!

Gaston surîdea cu oarecare scepticism.

— Nu cumva vorbesc în dumneata, unchiule, strămoșii noștri gasconi? Sau ai ajuns mai patriot decît toți moldovenii la un loc?!

Unchiul îl trase de vîrful urechii, așa cum făcuse odată, cu el, și Napoleon.

Conăciră la marele Hotel de Petersburg, unde o forfoteală de lume pestriță îl impresionă adînc pe viitorul autor al cărții „Printre moldo-valahi": boieri bătrîni în haine orientale, tineri îmbrăcați după moda Parisului, țărani, tîrgoveți, negustori polonezi, evrei în port galițean, ofițeri ruși, călugări veniți după treburi de la monastirea Neamțului se amestecau pe sălile hotelului zidit după arhitectura de peste Prut, așa cum Hanul lui Manuk, de la București, avea o înfățișare turcească.

Lui Gaston Parrocel, oamenii din Moldova îi părură mai tăcuți, mai rezervați. Să fi fost o simplă impresie?

— Ai dreptate, îl întări unchiul. Muntenii sînt mai exuberanți. Față de moldoveni, ei sînt cam ceea ce sînt gasconii noștri — adică noi, ironicul meu nepot! — față de francezii de la nord. Cum prea bine ai spus, străbunii noștri sînt originari din Avignon... Noi doi sîntem născuți la Paris, dar sîngele apă nu se face: semănăm cu valahii. Vorbește-n noi Provanța ancestrală! Avem foarte multe afinități. Limba romînilor seamănă așa de mult cu provansala! Poate de aceea n-am mai plecat eu de pe aceste meleaguri...

*

* *

Și-acum, dă-ne voie, scumpe cititorule, să facem o mică digresiune, care te-ar putea interesa:

Părerile lui Henri Parrocel erau aceleași pe care le avea și Va-

sile Alecsandri despre munteni și moldoveni. Intr-o epistolă trimisă la Besançon prietenului său poetul Edouard Grenier, bardul de la Mircești scria :

„Scumpul meu Grenier, imi ceri o privire rapidă asupra diferenței *de caracter și de moravuri care există între valahi* și moldavi. Ce ți-aș putea spune? Prietenul nostru Russo a spus, într-un moment de voie-bună, că valahii sint gasconii Rominiei și nu s-a înșelat prea mult. Adevărul este că frații noștri de dincolo de Milcov au *o aplicare foarte pronunțată spre* ceea ce se cheamă *vulgar* «blague» (glumă, păcăleală). Toată Valahia este la București, adică orice om care are o avere oarecare aspiră să guste deliciile acestui oraș, așa că proprietățile sint abandonate unor arendași lacomi.

Aglomerarea de bogătași trindavi la București a creat gusturi și ambiții de un ordin meschin. «A părea» a devenit un scop, o necesitate. Fiecare se intrece să facă un cit mai mare efect prin eleganța, prin echipajele lui, prin felul de a se purta, și, cum acești oameni nu sint civilizați decit pe jumătate, iți inchipui cite excentricități caraghioase se produc in fiecare zi! Dar aceste mici cusururi nu stingheresc bunătatea și omenia caracterului valah. In Muntenia oamenii sint tot atit de buni, de amabili, de ospitalieri ca in Moldova. Dar sint mai veseli, mai mucaliți. Iată toată diferența. La București se adoptă orice inovație politică, literară și chiar socială cu o ușurință uimitoare, in vreme ce la Iași oamenii se gindesc de zece ori pină s-o primească.

Caracterul valah este mai meridional decit al nostru. La București viața este mai in afară decit la Iași, lumea se plimbă mai mult și se ruinează mai ușor. Există mai multă seriozitate, mai mult tact, mai multă «cumsecădenie» in societatea moldavă decit in cea valahă. Avem femei mult mai instruite și mai distinse și bărbați mult mai practici. Literatura valahă a produs mai mult, dar nu mai bine decit literatura moldavă, dimpotrivă. In sfirșit, ca să mă rezum, am să adaug că adevărata cauză a acestor ușoare diferențe care există intre locuitorii Iașilor și ai Bucureștilor este că noi, moldovenii, sintem mai independenți față de guvern decit muntenii. Poporul este același in amindouă principatele".

Această scrisoare a lui Vasile Alecsandri, găsită printre hirtiile lui Edouard Grenier, a fost publicată, impreună cu alte asemenea răvașe, după moartea poetului francez, de către conservatorul bibliotecii *din Besançon, Georges Gazier.*

Iată că și un francez rătăcit pe aceste meleaguri impărtășea aceleași păreri ale celui mai de seamă poet romin al vremii, păreri pe care, de altfel, in mindria lor regionalistă, le propagă și-n zilele noastre frații moldoveni.

Cit sint de juste aprecierile unui popor despre altul *rămine*, totuși, un semn de intrebare. E cunoscută superficialitatea călătorilor străini, graba lor de a afirma o convingere bazată pe impresii trecătoare, pe informații eronate, care generalizează lucruri de amănunt.

De cind se afla in Țara Rominească, Gaston Parrocel avusese prilejul să constate că multe afirmații despre valahi și patria lor cuprinse in cele două volume „Le Keroutza" ale lui Stanislas Bellanger *erau profund greșite.*

In primul rind, titlul cărții, „Căruța" e de gen feminin, deci trebuie scris „La Keroutza", nu masculinul „Le Keroutza".

Multe fapte povestite în sutele ei de pagini îl păreau acum tînărului publicist parizian curate basme.

Unde sînt vulcanii de care vorbeşte Bellanger?

Unde este apa fierbinte, clocotitoare, a rîului Prahova?

Pentru scriitorul francez, această gîrlă din munţi avea „o mie de braţe", din care unul larg cît rîul Indre din Franţa. Unde a văzut, oare, Bellanger bărci pe Prahova?... Unde a văzut măslinii, portocalii şi lămiii, pe care îi înşiră printre bogăţiile ţării?

Probabil măslinele, lămîile şi portocalele din coşurile unui precupeţ sau din rafturile unei băcănii l-au făcut să creadă că aceste fructe meridionale cresc şi pe rîpele Carpaţilor!

Spirit pozitiv, Gaston Parrocel îşi impunea să studieze cu toată seriozitatea stările din Moldo-Valahia, omul şi peisajul, trecutul şi *mai ales aspiraţiile de viitor ale acestui popor*, *de care se simţea* atît de legat şi-n atît de scurtă vreme.

— Fermecător! aşa numise, într-o scrisoare, unchiul său Henri peisajul şi omul valah.

Şi unchiul avea mare dreptate!

Prima decepţie pe care o avusese Gaston la Iaşi, din pricina înnoptării ploioase, a băltoacelor, a noroiului şi-a întunericului uliţelor, avea să-i treacă foarte curînd şi să lase locul altor impresii, mult mai favorabile.

Nu s-ar fi aşteptat ca în mijlocul unui depărtat tîrg oriental să găsească oameni atît de civilizaţi, cu maniere atît de distinse, vorbind admirabil franţuzeşte, cunoscînd atît de bine istoria şi viaţa Parisului şi împărtăşind cele mai înaintate idei care circulau în ultimii ani de domnie a regelui Louis-Philippe.

Dar femeile? Cîtă dreptate avea Henri Parrocel cînd îi descria graţia, frumuseţea, cultura şi farmecul moldovencelor!

CAPITOLUL VI

„Henri Parrocel către marele boier Arkip Rosetti, la Drăgoşeşti

Iaşi, 26 octombrie 1847

Monseniore,

Permiteţi-mi să vă anunţ că după o lipsă îndelungată, după o călătorie care mi s-a părut nesfîrşită, am ajuns cu bine aseară la Iaşi, de unde sper să pot pleca spre Drăgoşeşti cît mai curînd. Am făcut toate comisioanele pe care aţi binevoit a mă însărcina, toate cumpărăturile pentru înălţimea voastră şi pentru domnişoara noastră, pe care, cu atîta mărinimie, mi-aţi îngăduit s-o consider fiica mea spirituală.

Conformîndu-mă dorinţei exprimate de înălţimea voastră, am adus cu mine pe nepotul meu, Gaston Parrocel, publicist parizian, trimis de guvernul regal cu o misiune la Bucureşti. Pe lîngă însărcinarea primită de la Ministerul de Afaceri Străine al Franţei, nepotul meu vrea să studieze, în vederea tipăririi unei cărţi, solul, peisajul, omul, stările politice şi economice din Moldo-Valahia, precum *şi preocupările sociale ale tinerei generaţii*.

Precum am mai avut onoarea să vă informez, Gaston Parrocel profesează idei înaintate, e bine văzut de conducătorii Franţei de mîine şi a adus cu sine, în afară de împuternicirile autorităţii, re-

comandări din partea marelui nostru poet Alphonse de Lamartine, a cărui poezie «Lacul» duduița Mușa o declamă cu atît talent și *cu atita sensibilitate*. Domnul de *Lamartine nu* este *numai un* scriitor de geniu, dar și un orator de frunte, un animator de mase și, sînt încredințat, va avea de spus un cuvînt și în politica țării sale, dacă nu și în cea europeană.

Sînt atît de nerăbdător să mă aflu în preajma și la ordinele înălțimii voastre, încît aș fi plecat chiar de astăzi spre Drăgoșești. Dar am crezut util pentru nepotul meu să viziteze acest bătrîn și frumos oraș și să vadă cîteva notabilități ale Iașilor. În calitate de ziarist și călător străin va trebui să solicite o audiență și hospodarului *Mihail Sturdza*, deși lucrul acesta ne repugnă, atît lui cît și mie. Dar am fost sfătuiți să o facem, fiindcă domnitorul ar fi neplăcut impresionat dacă un ambasador al Franței l-ar ocoli.

Cu îngăduința înălțimii voastre, vom mai rămîne aici cîteva zile (Hotel de Petersburg).

O dată cu această scrisoare, am trimis spre Drăgoșești, sub pază bună, o parte din lucrurile cumpărate la București. Știind cît este domnișoara noastră de nerăbdătoare să vadă ultimele noutăți vieneze și pariziene, n-am vrut să-i impun supliciul unei noi așteptări și mă grăbesc să expediez cîteva cufere, pe care le vor porni chiar astăzi oamenii noștri de încredere de aici.

Vă rog să acceptați, monseniore, împreună cu respectuoasele omagii ale nepotului meu, asigurarea profundului atașament al servitorului înălțimii voastre,

Henri Parrocel"

*
* *

Cel dintîi personaj din guvern care-l primi pe tînărul călător francez a fost beizadeaua Nicolae Șuțu, ministru-secretar al principelui domnitor, un om de o mare distincție și cultură, elen de origine, fiul lui Alexandru Șuțu, fostul hospodar al Munteniei.

Beizadeaua (titlu care pe turcește înseamnă „fecior de prinț") se arătă foarte amabil, foarte ceremonios cu tînărul oaspe străin.

Într-o frumoasă limbă învățată cu preceptorii francezi, pe malul Bosforului, Nicolae Șuțu — autorul vestitelor memorii de mai tîrziu — îi informă că se îndeletnicește și el cu scrisul.

— Literatura și vînătoarea mă pasionează. Amîndouă constituie pentru mine un refugiu, o odihnă, după munca și grijile guvernării...

Aceste pasiuni ale excelenței sale îi deschiseră imediat drumul spre inima ziaristului și omului care împușcase lei în Africa. *Vorbiră îndelung*: Gaston despre *regele pustiului*, beizadeaua despre urșii, mistreții, lupii, cerbii, căprioarele din munții Moldovei, din pădurile care odinioară se întindeau pînă la marginea Iașului, înconjurînd bătrînul oraș ca o uriașă grădină sălbatică.

Întrebat dacă a împușcat zimbri, Nicolae Șuțu răspunse negativ:

— N-am întîlnit nici unul în toate peregrinările mele cinegetice. Nu cred să mai existe specia în munții noștri. Am fost informat că anumiți țărani de pe moșiile prietenului meu Arkip Rosetti ar fi zărit, *în desișurile codrilor*, asemenea specimene. Dar se prea poate ca aceste întîlniri să nu fie decît rodul imaginației pădurarilor.

Dumneata, ca vinător, cunoşti, desigur, şi fantezia vinătorilor — aceeaşi pretutindeni. Dacă n-au inventat, poate că oamenii aceştia au luat drept zimbri cine ştie ce urs sau cerb gonind prin vreun desiş. Orocsul, numit bourul Moldovei, este emblema noastră naţională. In vechime existau turme intregi în munţii noştri. Dar au dispărut, de citeva decenii. Probabil au fost văzuţi, pe înserate, niscaiva tauri domestici printre stejarii de la marginea pădurii.

Socotind că e inutil să contrazică pe excelenţa sa vorbindu-i de perechea de zimbri pe care insuşi unchiul său o văzuse, cu citeva săptămini inainte, Gaston replică:

— Unchiul meu, Henri Parrocel, mi-a scris, la Paris, despre voievodul Dragoş şi căţeaua lui, Molda. Această căţea s-a inecat în riul Moldova, ce străbate Iaşul...

Beizadeaua surise:

— Nici un rîu Moldova nu străbate Iaşul...

— Străbate Iaşul şi se varsă în Dunăre, aşa am citit...

— In cartea „Le Keroutza" a lui Stanislas Bellanger, nu-i aşa? *Am citit-o şi eu, rise iarăşi Nicolae Şuţu, dar această carte e plină* de informaţii eronate. Călătorii întrec, în fantezie, pe vinători!

Ministrul-secretar se arătă încintat de parizianul rătăcit printre vechile ziduri ale cetăţii voievodale. Il intrebă dacă va rămine mai multă vreme în Moldova, il invită la o vinătoare, îl rugă să transmită castelanului de la Drăgoşeşti salutările afectuoase ale unui vechi prieten şi-l pofti, pe a doua zi, in audienţă la hospodar.

Lui Gaston i se păru că importantul dregător nu era prea entuziasmat de principele său, despre care vorbea, de altminteri, ca despre un egal, nu ca despre un stăpin. Il invitase direct în audienţă, fără să fi cerut, în prealabil, invoirea lui Mihail Sturdza.

Chiar în acea zi, Gaston Parrocel află că nici hospodarul nu era prea incintat, prea sigur de ministrul său. Şuţu avea o origine, o cultură şi un talent diplomatic, un prestigiu, o onestitate şi o putere de muncă pe care alt boier moldovean nu le reunea, cu atita strălucire, în acea vreme.

— Şuţu e grec din Fanar... Acest lucru i-l aduc aminte mereu inamicii săi... Dar principele îl păstrează, fiindcă are nevoie de el.

Prin acelaşi informator, care vorbea mai mult prin insinuări decit prin afirmări, Gaston află că boierul moldovean propus in 1824 la domnie nu fusese actualul hospodar, ci hatmanul Constantin Paladi, care a murit de-o moarte suspectă, in ajunul alegerii.

Imbrăcat in cel mai solemn şi mai strălucit costum adus din Bucureşti, Gaston Parrocel, oarecum emoţionat, cu un sentiment de nelinişte, de tulburare, se ducea, a doua zi, in audienţă la principele Moldovei. Unchiul său, Henri, i-l descrisese pe Mihail Sturdza in culori nu tocmai favorabile. Recentele informaţii — un tron cucerit printr-un asasinat — sporeau aversiunea tinărului francez împotriva acelui satrap oriental, îmbrăcat turceşte, cu barbă lungă, cu pumnalul in briu, aşa cum se purtau la inceputul secolului un Ali-Paşa din Ianina sau însişi domnitorii de la Bucureşti sau de la Iaşi.

Mare ii fu surpriza cind se văzu in faţa unui bărbat imbrăcat europeneşte, avind aspectul unui ministru al lui Louis-Philippe: n-avea nici haină, nici barbă de patriarh, nici nu şedea turceşte pe o sofa, cu picioarele sub el, inconjurat de eunuci şi fumind din narghilea sau din ciubuc.

Mihail Sturdza își intîmpină oaspele, prevenitor, întinzîndu-i mîna surizind și spunîndu-i intr-o franțuzească impecabilă:

— *Fii binevenit printre noi, scumpul meu domn!*

In curent cu tot ce se petrecea în Franța și pe continent, principele îl cerea informații cu afabilitate și-l asculta cu mare atenție.

In vreme ce Mihail Sturdza îi vorbea despre reformele pe care le adusese în Moldova, despre strădaniile lui de a ridica nivelul economic și cultural al poporului, despre instituția fondată de el și care-i purta numele: Academia Mihăileană, lui Gaston Parrocel, încă influențat de poveștile privitoare la prinț, i se părea c-aude cum bubuie podeaua sub loviturile pungilor de aur, ascunse în caftanele evreilor prigoniți și, *printre cuvintele rostite de hospodar*, în cea mai armonioasă limbă de pe cheiurile Senei, auzea cum se intercalează cîte un autohton:

— Mișeilor! Vicleniior! Ticăloșilor!

Alteța sa îi făcu onoarea de a-l reține la masă, așezîndu-l la dreapta doamnei. Cîțiva înalți demnitari participau la acel dejun simplu, familiar, la care se serviră mîncăruri alese, stropite cu șampanie franțuzească.

La plecare Mihail Sturdza spuse tînărului parizian:

— Te duci la Drăgoșești. Te rog comunică domnului Rosetti regretul că la începutul domniei mele am fost nevoit să mă despart de el și părerea de rău că, la numeroasele mele invitații de mai tîrziu, n-a mai primit să colaborăm!

Gaston Parrocel ieși de la curtea Moldovei fermecat de acel om cult, inteligent, amabil, despre care auzise atîtea lucruri urîte.

Incă o dată își dădea seama cum se falsifică realitățile prin jocul imaginației. Raportînd la propria lui patrie aceste reflexii, se întrebă:

— Oare Louis-Philippe să fie atît de vinovat cum se spune?

*
* *

O altă surpriză fu pentru el întîlnirea cu seniorul de la Drăgoșești, pe care și-l închipuise cu totul alt fel.

Impreună cu unchiul său, Henri, și o suită de zece inși, Gaston Parrocel părăsi Iașul pe-o mohorîtă dimineață de toamnă, cu nori vineți și cu un vînt rece, care mirosea, vremelnic, a zăpadă. Unde e luminosul și caldul septembrie bucureștean, unde a rămas acel octombrie de miere și de azur care-i însoțise pînă la Iași?!

Ninsoarea anunțată de frigul și corbii lui noiembrie se prefăcu într-o ploaie măruntă, care întuneca peisajul. Abia de vedeau drumul în urcuș, cîte un rîu pe care-l treceau, pădurea în care se înfundaseră cele cinci droște, cu cinci paznici înarmați, suișul muntelui, brazii și carpenii care mărgineau șoseaua îngustă, prăpastia care hăuia la dreapta lor...

Gaston avea impresia unui sfîrșit de lume.

De la o vreme, pe înserat, arborii începură să se rărească, accidentele terenului se netezeau. Cele cinci droște se apropiau de Drăgoșești. Satul vestea conacul. Țipenie de om nu străbătea înnoptarea ploioasă. Iată-i, pe șoseaua lărgită, în fața locuinței boierești. Călătorului străin toate i se păreau colosale.

Un parapet înalt și lung, cu contraforturi, cu două cișmele și

două pisanii la dreapta și la stinga porților de intrare, înconjura parcul uriaș al castelului, purtind cite un turn pătrat la cele patru unghiuri de intilnire ale zidurilor.

În față era bisericuța veche a Drăgoșeștilor, paraclis ridicat de Antonie Ruset Vodă și care făcuse parte, pe vremuri, din cuprinsul parcului. Bunicul lui Arkip Rosetti, marele vornic Matei, dărîmind zidul de la intrare, făcuse altul nou, în interiorul domeniului, trăgînd în față un drum larg, pietruit, lăsînd, dincolo de el, sătenilor, împreună cu un grup de tei, folosința locașului de închinăciune.

Liniile palatului erau simple, severe. Ceva rece, străin, se desprindea din acei pereți vopsiți în galben, un galben întristat de cenușiul lui noiembrie. Copacii, care îngălbeniseră și ei, se scuturau în vîntul toamnei... singurătate... apăsare... tristețe...

Reședința boierilor Rosetești, așezată pe un platou înalt, de unde, în zilele frumoase, se vedeau în vale dealuri, cîmpii, sate, apa Bistriței și drumuri șerpuitoare, n-avea nimic din pitorescul, din farmecul arhitecturii bizantino-armenești, care înzestrase palatele, culele și monastirile din Muntenia cu scări de piatră, arcade, bolți, colonete, pridvoare, foișoare, arabescuri.

Peste etajul de jos, sub care se înșirau numeroase încăperi, se mai ridica la mijloc un etaj, mai mult un turn, care nu cuprindea decît a treia parte din suprafața corpului principal.

La spatele imensei clădiri pătrate, care de jur împrejur număra cel puțin o sută de ferestre, departe, printre răsadurile de zarzavat, despărțite de castel și ascunse de stejarii uriași, erau risipite locuințele slujitorilor, ale bucătarilor, ale paznicilor, ale argaților, ale robilor, cuhniile, grajdurile, cotețele.

Domnul Parrocel, preceptor al duduiței Mușa și mai mare peste logofeții care administrau moșiile numeroase ale boierului Arkip Rosetti-Drăgoșești, locuia un pavilion unde se aflau și birourile gospodăriei. O perdea de brazi și de tufișuri ascundea și acest pavilion.

Domnului guvernor i se pusese la dispoziție patru-cinci odăi spațioase, frumos mobilate; cea mai luminoasă domnia sa o puse la dispoziția nepotului.

La spatele castelului Roseteștilor, dincolo de zidul parcului, începea Muntele Ţuguiatul, acoperit de păduri seculare. În mijlocul unui luminiș din acest codru, se afla Izvorul Zimbrului, spre care cei doi Parrocel, însoțiți de Ilieș Împușcă Vrabie, erau să pornească la vînătoare de zimbri de cum se vor fi risipit zdrențele de nori vineți, care se tot împleteau și se tot despleteau în bătaia schimbătoare a vîntului.

Gaston fu prezentat marelui senior în dimineața următoare sosirii. Făcu o impresie excelentă. Înalt, subțire, cu capul de poet romantic, era foarte elegant în costumul său colorat și care nu se mai purta la Paris. Gaston Parrocel remarcase chiar la București și la Iași că veșmintele bărbaților de seama lui erau mai moderne, mai sobre decît ale lui.

În același timp constata cu surprindere că boierul Rosetti, despre care unchiul său îi spusese că este un om cu vederi înaintate, avea aparența pe care el, Gaston, o împrumutase, imaginar, hospodarului. Dar, în vreme ce Mihail Sturdza se purta ras, cu o mustață scurtă și era înveșmîntat în haine europenești, castelanul de la Drăgoșești își primi oaspele într-un halat lung, oriental, încins cu un brîu lat de mătase vișinie. Pe cap purta o tichie rotundă, țesută din

mărgăritare, lunecind uşor spre ceafă. O barbă lungă, asemenea lui Ali-Paşa al Ianinei, îi cădea pe piept.

Era un bărbat frumos boierul Rosetti! Avea fruntea netedă, faţa palidă, uşor măslinie, ochii negri, sprincenele groase, impreunate, nasul subţire, o gură mică, feminină, care parcă nu-şi avea locul în stufăria aceea de păr, in mijlocul mustăţilor şi al bărbii negre, străbătută de şuviţe albe, care îi dădeau un aer neverosimil. Niciodată nu văzuse tinărul parizian, nici aievea, nici in vreun portret, acest amestec de alb şi negru în barba unui om.

Arkip Rosetti avea mişcări leneşe, graţioase, de odaliscă şi de paşă; îşi mingiia, mereu, miinile frumoase, cu degete lungi, încărcate de inele Vorbea o franţuzească din cărţi, foarte aleasă.

— Te uiţi la miinile mele, domnul meu?! Aceste miini n-au furat niciodată! Averea pe care am moştenit-o de la strămoşii mei mă scuteşte să le înfig în averea statului. Mihail Sturdza s-a despărţit de mine fiindcă eram vistier. Iar această demnitate este cea mai importantă pentru un principe care vrea să se imbogăţească pe spinarea supuşilor săi. Ştia că nu-şi va putea face din mine unealta jafurilor lui!

— Alteţa sa şi-a exprimat regretul profund că i-aţi refuzat colaborarea, in mai multe rinduri.

— Desigur. I-ar fi plăcut să aibă ca ministru pe un urmaş al voievodului Antonie Ruset! Mi-ar fi dat orice, afară de departamentul finanţelor. Acolo îi trebuie un complice. Iar mie, lucrul acesta imi repugnă. Un inalt demnitar al ţării trebuie să fie ireproşabil! Apoi, schimbind vorba: unchiul dumitale m-a informat că intenţionezi să scrii o carte despre ţările noastre.

— Da. „Printre moldo-valahi“...

— Ideea este excelentă, mai ales că avem nevoie să fim cunoscuţi favorabil in străinătate. Prieteni de-ai mei sînt acum la Paris pentru propaganda naţională. La anul sper să mă duc şi eu acolo. Am promis Parisul scumpei mele copile, Muşa, ca un dar pentru cei optsprezece ani ai ei. Împlinesc şi eu, atunci, cincizeci de ani. N-am mai fost la Paris din vremea lui Ludovic al XVIII-lea. Cred că oraşul s-a schimbat mult

Stau cu cea mai mare plăcere la dispoziţia dumitale pentru tot ce priveşte plăcuta dumitale rămînere printre noi, cit şi pentru publicarea lucrării de care mi-ai vorbit. Te-aş ruga, însă, ca titlul cărţii să nu fie „Printre moldo-valahii“, ci „Printre romîni“. Vrem să deprindem Europa cu acest cuvint — „romin“ —, în semnul căruia vom face unirea celor două provincii. Este un vis care ne urmăreşte de secole şi pe care sper că generaţia noastră îl va transforma intr-o realitate!

Gaston Parrocel asculta, fermecat, discursul boierului moldovean, al cărui vocabular şi inlănţuire a frazelor îi aminteau stilul cronicarilor francezi din veacul al XVII-lea.

Îi părea totuşi straniu ca aceste preocupări atit de actuale să fie ale unui om imbrăcat intr-un bogat caftan oriental, ale unui personaj desprins, parcă, dintr-o ilustraţie a celor „O mie şi una de nopţi“...

Aspectul fizic — de potentat persan, de rege asirian sau mare vizir — al seniorului de la Drăgoşeşti contrasta şi cu picturile italiene, olandeze şi franceze care acopereau pereţii, cu biblioteca bogată, cu ediţii rare legate in piele şi pecetluite cu litere de aur.

În mijlocul tablourilor, la un loc de onoare, era o bătălie din vremea lui Ludovic al XIV-lea, pictată de Joseph Parrocel, ilustrul strămoş al lui Gaston. Strănepotul contempla cu emoţie această operă încercînd ca şi unchiul său, Henri, sentimentul de a se regăsi într-o familie, într-o patrie. De la înălţimea cadrel, ochii se lăsau la impozantul personaj care îl privea atît de afectuos şi pe care, totuşi, nu-l putea realiza pe deplin. Nu ştia în ce categorie de oameni să-l plaseze.

Tînărului democrat, publicist şi orator parizian îi păru ciudat că marele boier, care visa unirea celor două principate danubiene şi profesa cele mai calde sentimente patriotice, fiind în curent cu mişcarea ideilor generoase din Franţa, nu se arătase preocupat o singură clipă de ridicarea poporului, de eliberarea şerbilor din sclavia lor medievală. I se părea magnificului amfitrion că toate sînt definitive, că nimic nu trebuia schimbat în orînduirea socială.

Vorbea mereu de averea lui ca de un merit suprem, ca de o supremă glorie. Îşi evoca originile nobile, pe cei care în decursul veacurilor primiseră şi sporiseră această avere, cifrată acum la zeci de mii, la aproape o sută de mii de fălci. Moşii, sate, vite, argaţi, robi. Un drept intangibil. Alcătuire hotărîtă să rămîie aşa în vecii vecilor. Şi ca boierul Arkip erau toţi marii latifundiari ai Munteniei şi ai ţării lui Dragoş. Numai boiernaşii tineri amestecau în revendicările lor naţionale pe cele de ordin social. Uşurarea vieţii muncitorilor pămîntului, împărţirea moşiilor la ţărani, dezrobirea ţiganilor mergeau, la tinerii aceştia, mînă în mînă cu preocuparea scuturării jugului străin, cu grăbirea unirii principatelor.

Gaston Parrocel constata cu surprindere lucrurile acestea şi se întreba cum le va putea împăca în viitoarea lui carte, cum ar putea trece cu vederea această nepăsare a latifundiarilor, faţă de miile de sclavi ai pămîntului, cînd pe aceşti privilegiaţi, patrioţi inimoşi, voia să-i prezinte în cele mai frumoase culori?

Două ore şezuse de vorbă tînărul revoluţionar cu amfitrionul. În încăperea vastă, care servea de birou şi bibliotecă, un buştean uriaş se consuma în cămin, zvîrlind pîlpîiri roşcate pe ramele aurite ale tablourilor, pe cotorul de piele roşie al cărţilor.

Întregul palat era prevăzut, în afară de căminurile marilor încăperi, cu sobe zidite în perete, după sistemul rusesc, ca să încălzească două odăi în acelaşi timp.

Încă din prima zi, Gaston avu onoarea să ia masa cu stăpînii casei, cu monseniorul şi cu domnişoara Muşa, unicul lui copil.

Văduv de zece ani, Arkip Rosetti încredinţase creşterea Muşei cumnatei sale, Marghioala Roznovan, văduvă şi ea, o soră cu cincisprezece ani mai mare a răposatei Smaragda Rosetti, născută Cantacuzino, mama domniţei.

Cucoana Marghioala, mătuşa duduiţei şi care botezase după numele ei, Maria, pe Muşa, era o femeie aprigă; fusese frumoasă la vremea ei şi avea încă pretenţia să dea tonul modei, chiar la Iaşi, purtînd şi impunînd toaletele tinereţii ei. Şi pentru dumneaei, cucoana Marghioliţa Roznovan, ca şi pentru cumnatul ei, vremea se oprise în loc: nu trebuia schimbat nimic din patriarhala orînduire.

Această doamnă din protipendada Botoşanilor, apoi domnişoara Muşa, plus domnul Henri Parrocel şi un tînăr distins şi tăcut, care servea cu graţie pe cele două femei între care fusese aşezat, erau

companionii de masă ai boierului, masă servită intr-o vastă sufragerie de la primul etaj, alături de bibliotecă.

Un alt cămin uriaş încălzea această încăpere, împodobită şi ea cu tablouri vechi, în rame grele.

Apariţia primăvăratică a Muşei n-adusese in sala de mincare primăvara dorită. Poate din timiditate, poate din severitate, din modestie amestecată cu orgoliu, domniţa Maria Rosetti nu căuta să atragă atenţia, să se amestece prea mult in conversaţie, să înveselească societatea prin ciripitul celor şaptesprezece ani ai ei. Puţinele cuvinte i le adresă numai lui Henri Parrocel, faţă de care părea că *nutreşte multă stimă şi afecţiune*. *Pe Gaston il primise* cu politeţe, dar fără nici un surîs. Era, intr-adevăr, indiferenţă în purtarea ei sau, poate, numai simularea indiferenţei, ca să-şi ascundă curiozitatea, nerăbdarea ? !... Domnişoara Rosetti vorbise de atîtea ori cu preceptorul ei despre nepotul de la Paris, ii citise atitea scrisori, primise de la el cărţi, il aprecia şi se purta, totuşi, faţă de el cu o mare rezervă. Din cind in cind, pe furiş, işi ridica privirile spre noul musafir, ca să le piardă apoi in vag... Poate faptul că tînărul era *un străin, un francez, ii impunea, o intimida. Poate acea cuviinţă* orientală, acea rămăşiţă de prejudecăţi, ceva din amintirea severităţilor de harem, poate şi teama de mătuşa ei o impiedicau să vorbească tînărului.

La rîndul lui, Gaston se simţea şi el intimidat in această societate neobişnuită, in acest amestec de aspecte, răsăritul şi apusul, evul mediu şi actualitatea...

Domnişoara de şaptesprezece ani, care avea fruntea palidă, sprîncenele arcuite şi ochii frumoşi ai tatălui ei, inaltă, subţire, cu miini ca ale Giocondei, cu gesturi pline de graţie şi de majestate, ii părea o arătare de demult, o amintire de poveste, o prinţesă din miniaturile persane.

O va mai vedea vreodată ? Sau era această apariţie numai un miraj, darul suprem de bun venit ? După o apariţie trecătoare, păpuşa nu va fi închisă din nou in dulapul ei fermecat, în care orele sună acompaniate de muzica unei gavote ?

În vreme ce comesenii săreau de la un subiect la altul, Henri Parrocel n-avea decît o preocupare : ce impresie işi vor face tinerii unul celuilalt, pină la ce punct işi va putea el realiza visul ? Fi-va oare favorabilă proiectelor unchiului mult aşteptata întîlnire pregătită de el, in urmărirea unui plan pe care numai el il cunoştea ?

Gaston răspundea cu aceeaşi discreţie rezervelor domniţei. Nu căuta să se pună in evidenţă, asculta cu atenţie tot ce spunea amfitrionul, era foarte curtenitor cu „madame Roznovan", nu vorbea decît atunci cînd era întrebat. Căuta cît mai puţin să strălucească, iar verva cu care cucerise pe bucureşteni o păstra pentru ziua cînd se va fi familiarizat cu nobilele-i gazde, cind va vedea că această vervă nu este indiscretă, inoportună, că e aşteptată, apreciată.

Arkip Rosetti îşi anunţă oaspeţii că a sfîrşit de scris primul volum al amintirilor sale, *pagini de memoralistică amestecate cu un* letopiseţ al Moldovei. Asemenea oamenilor de teapa lui, care vorbeau atît de bine franţuzeşte, ruseşte şi greceşte, el nu era obişnuit cu mînuirea limbii romîneşti, în care vechii cronicari turnaseră totuşi atîtea frumuseţi ; el işi redactase literatura in graiul şi stilul oarecum emfatic *al lui Chateaubriand*.

Ceru ingăduința să citească un capitol; propunerea fu primită cu deplină satisfacție, dacă nu cu aplauze, de toți comesenii.

Trecură să ia cafeaua in bibliotecă, unde boierul scoase din sertarul biroului un teanc de coli mari, se înfundă intr-un fotoliu și începu să citească, pagină după pagină, amintiri familiale, care începeau din 1808, din prima lui copilărie. Mușa ședea pe un scăunel, alături de părintele ei, privindu-l cu dragoste și admirație, ridicind cu religiozitate și așezind pe genunchi fiecare foaie citită.

Arkip ținea coala in mîna stingă, iar cu dreapta mingiia creștetul copilei, care se uita la el extaziată.

Flăcările din cămin luminau acest tablou idilic, inviorindu-l cu raze aurii și penumbre care il reliefau ca-ntr-un tablou de Rembrandt.

Acum își dete seama Gaston cit de suavă era acea copilă, care părea să aibă mai mult decit șaptesprezece ani.

Un git statuar, pe un piept cu sinii invoiți, un mijloc subțire, pe șolduri împlinite, pe picioare lungi, nu ca ale orientalelor sedentare, care, stind ziulica intreagă cu picioarele incrucișate sub greutatea corpului, nu folosesc aceste membre, le opresc dezvoltarea.

Din copilărie, Mușa Rosetti se cățăra pe stinci ca o căprioară și călărea băiețește, intrecind pe cei mai indrăzneți cavaleri. Acum ședea cuminte, surizătoare, cu ochii plini de vis.

Mai apropiată ca ieri și ca alaltăieri, in abandonul ei filial, era o ființă mai caldă, mai omenească. Se topise răceala, solemnitatea care o înfășurase pin-acum. Hipnotizat, Gaston nu mai vedea, in amestecul de lumini ale zilei cenușii și ale focului jucăuș, decit mina albă, incărcată de inele, a seniorului lunecind ușor, intr-o mingiiere, pe părul negru al fiicei sale adorate.

Această imagine rămase adinc întipărită in mintea oaspelui străin. Trăia in el cu puterea unei amintiri. Lucrurile frumoase, peisajele care ne cuceresc fulgerător îmbracă, in aceeași clipă, aureola și intensitatea suvenirului.

„Acest peisaj e frumos ca intr-o amintire"

Doi cămărași intrară cu cite două sfeșnice de cite trei luminări aprinse și le așezară unul la spatele boierului, ca să-i lumineze lectura, și alte trei pe la colțuri. Un miros de miere se răspîndi in încăpere o dată cu intrarea celor douăsprezece luminări.

Acum pilpiirea făcliilor de ceară lumina profilul Mușei, subliniindu-i altă frumusețe, o paloare de pictură veche, viața unei viziuni de demult, trecerea nostalgică in domeniul inchipuirii.

Trosniturile mărunte și cite o ușoară bubuitură a bușteanului, care se consuma și exploda in cămin, vocea monotonă și armonioasă a lectorului se impleteau cu respirațiile celorlalți și cu vijiiturile vintului in horn. O vrajă din adinc de veacuri plutea între pereții grei de cadre aurite.

Impresiile lui Gaston Parrocel erau atit de puternice, incit i se păru că le mai incercase o dată. Se pomenea absent din acel cadru aievea, ca să trăiască, aceeași scenă, in alte epoci.

Această ciudată evadare din realitate, devenită transpunerea aceleiași realități intr-un ev îndepărtat, nu fusese numai scăpărarea unei secunde, ci persista intens in sufletul tînărului; el nu se putea smulge din jocurile imaginației, in care se simțea, totuși, atit de bine, ca-n beția unui stupefiant.

Ce se petrecea, oare, și-n sufletul Mușei? O enigmă. Șaptespre-

zece ani petrecuți, cea mai mare parte, în singurătatea munților, în vecinătatea codrilor adînci, printre sălbăticiuni și profesori, printre șerbii pletoși ai moșiei, țiganii cu ochii de tăciune, printre madonele și infanții spanioli care o priveau din ramele de aur, printre miile de tomuri ale bibliotecii părintești și cărțile de curînd sosite in țară ale unor scriitori moderni — Lamartine, Victor Hugo, Honoré de Balzac —, copilăria, adolescența în acest climat de legendă, ce gînduri, ce sentimente trezeau cei șaptesprezece ani in inima fecioarei moldave ?

Cadrul legendar. Palatul vechi, sobru, butucii din căminul urias, vintul lui noiembrie vuind in horn Amintirea unui roman al lui Alexandre Dumas, „Strigoiul Carpaților", citit de mult. Era, tot așa, un castel misterios, cu personaje romantice, cu hrube, cu bolți și galerii subterane ducind departe, în codru, cu ziduri înalte, groase, cu porți grele de stejar, ferecate, care apărau pe boierii refugiați la apropierea tătarilor.

Gaston Parrocel se confunda cu unul din castelanii lui Alexandre Dumas găzduiți de Smaragda Brancovan in vechiul palat al cnejilor, iar domnișoara Maria Rosetti ii părea reincarnarea frumoasei poloneze Edwiga din „Strigoiul Carpaților"...

Ce gînduri o frămintau, oare, pe Mușa in aceste clipe emoționante ca o amintire ?

Poate că nimic din toate cite treceau prin inima și imaginația lui Gaston. Copila era, fără-ndoială, numai a tatălui ei, fericită să-i simtă mina mingiindu-i creștetul și să-i audă glasul melodios evocind, intr-o limbă mai frumoasă decit a domnului Honoré de Balzac, momente de la inceputul veacului, pomenirea bunicilor ei și jocurile micului Arkip in mijlocul acelorași mobile bătrinești, in fața *aceluiași cămin, care-i încălzea acuma și pe ei.*

Cîteva zile in șir, inălțimea sa citi oaspeților fragmente din memoriile la care lucra de trei ani. Toți ascultau cu atenție și admirație

— Domnul Gaston de Parrocel n-are nici o obiecție de făcut? întrebă cuconul Arkip, adăugind numelui burghez al tinărului aristocratica particulă „de".

Oricit ar fi fost ei de democrați, unchiul și nepotul primiră cu satisfacție măgulitorul adaos, care îi inălța, deodată, in propriii lor ochi.

Mai ales unchiul era fericit să-și vadă nepotul innobilat la repezeală. Aceasta adăuga un titlu în plus la meritele imaginarului pretendent la mina domniței.

— Sînt încîntat peste măsură ! răspunse Gaston. Paginile excelenței voastre pot sta cu cinste alături de tot ce-au scris mai de seamă marii memorialiști ai Franței !

— Simt, totuși, o oarecare rezervă in tonul dumitale... Ai putea să ne-o comunici ?

— Dacă senioria voastră imi permite, o rog să-mi acorde o *audiență, ca să-mi pot exprima in voie, mai pe larg, nu rezervele,* dar oarecare observații...

— Cu cea mai mare plăcere ! Miine dimineață ! îi răspunse boierul

A doua zi, la ora 10, Gaston fu primit in biroul-pinacotecă.

Spre marea lui surpriză, găsi acolo și pe domnișoara Mușa, îmbrăcată după moda de la 1830, mai suavă, mai primăvăratică decit

orice gravură a epocii. De rîndul acesta, copila era prevenitoare, surîzătoare, uşor emoţionată, gata să-şi asiste, poate să-şi apere, părintele de eventualele critici aduse de domnul de la Paris.

Un prestigiu nou înconjura acum pe Gaston: prestigiul judecătorului.

— Am invitat şi pe Muşa! zise boierul învăluindu-şi odrasla în priviri drăgăstoase. N-are decît de învăţat din convorbirea noastră. Micuţa mi-a servit de secretară. Cele mai multe pagini i le-am dictat şi mi le-a scris chiar ea! Eventualele greşeli — şi cred că sînt destule! — le vom pune pe seama domnişoarei noastre, adăugă surîzînd şi petrecîndu-şi frumoasele degete inelate pe creştetul copilei, care se lăsa mîngîiată şi se alinta cu graţiile unei pisici de Angora.

Muşa, care ţinea pe genunchi un teanc de coli, i le întinse lui Gaston. Acesta, grăbindu-se să le ia, atinse degetele domniţei. La contactul pieliţei albe şi catifelate, el se cutremură de-o înfiorare adîncă şi castă, pe care n-o cunoscuse niciodată.

În aşteptarea sentinţei, de pe scăunelul de la dreapta fotoliului părintelui ei, domnişoara noastră ridică spre Gaston ochii mari, negri, tăiaţi în migdală, ochi umbriţi de gene lungi şi-n care se citea, parcă o rugăciune, implorarea de-a nu fi prea sever.

— Ilustre domn, memoriile domniei voastre, precum am avut onoarea să vă spun aseară, sînt mai presus de orice critică.

Socotesc, însă, că materialul este prea amestecat. Paginile care descriu copilăria, adolescenţa, tinereţea şi bărbăţia înălţimii voastre sînt fermecătoare. Dar iată rezervele mele — dacă doriţi să le numiţi aşa — aceste pagini trebuie despărţite de capitolele care privesc istoria Moldovei. În cronologia ţării, faceţi operă de erudit, în vreme ce restul e scris cu frăgezime, cu spontaneitate. Dar eu merg şi mai departe.

Valoroasa domniei voastre literatură poate servi ca material nu numai la două, dar chiar la trei cărţi deosebite!

Prima: amintirile propriu-zise, atît de calde, atît de pitoreşti. A doua: istoricul ţării moldave, operă savantă, hieratică. A treia: povestea familiei, a domeniului şi a averii lăsate de iluştrii strămoşi ai excelenţei voastre. Precum vedeţi, am avea trei cărţi voluminoase, mai interesante una decît cealaltă.

Gaston tăcu. Arkip Rosetti la fel. Muşa tăcu şi ea. Un înger îngheţat bătea din aripi în tavan. Boierul se ridică brusc:

— Dă-mi un răgaz de gîndire! şi-i întinse mîna, fără să se uite la el.

Gaston salută adînc şi ieşi din bibliotecă, surprins, palid, tulburat, emoţionat.

— Unchiule, cred c-am făcut o gafă! se spovedi el lui Henri Parrocel, care-l aşteptase, nerăbdător, în pavilion. Şi-i povesti toată scena.

— Nu cumva l-am jignit? Nu văd cum... am fost foarte politicos... Concedierea aceasta bruscă...

Henri surise, îi puse mîna pe umăr:

— Nici o grijă! Aşa e boierul nostru cînd trebuie să ia o hotărîre *importantă*. Cînd e *într-adevăr contrariat, îşi concediază oaspeţii* politicos, surîzător. E un om foarte delicat. Nu vrea să dea impresia c-a fost nemulţumit. Dar atunci cînd i se propune ceva favorabil, plăcut, printr-o ciudată reacţiune, vrea să rămînă cît mai re-

pede singur, ca să mediteze şi să ia o hotărire. Să nu te mire purtările lui oarecum despotice. Învăţaţi să poruncească, să fie ascultaţi orbeşte, marii seniori orientali nu-şi domină instinctele. Comparat cu alţii, patronul e un model de educaţie aleasă, de delicateţe sufletească.

Într-adevăr, la ora prînzului, atît seniorul cît şi domniţa, care purta acum o altă toaletă decît cea matinală, o rochiţă de muselină, decoltată, mai graţioasă, mai suavă, dezvelindu-i splendoarea umerilor rotunzi şi fragezi, — tatăl şi fiica — îl primiră cu zîmbetul pe buze şi vorbiră afectuos în tot timpul mesei. Iar cînd trecură în bibliotecă, luîndu-şi, fiecare, locul obişnuit, amfitrionul se adresă cam astfel distinsei societăţi:

— Dragii mei, aş dori să ştiu ce capitole să vă citesc azi? Să continui paragrafe din amintirile mele personale? Să trec la fondarea de către Antonie Vodă a paraclisului din faţa castelului sau doriţi să aflăm în ce împrejurări a lăsat Ştefan cel Mare tronul fiului său Bogdan?! Facem istorie sau memorialistică? Fiindcă, dragii mei, acest teribil scriitor francez aci de faţă, domnul Gaston de Parrocel, socoteşte că materialul adunat aici cu atîta trudă e foarte confuz...

— Daţi-mi voie, monseniore, n-am spus că e confuz, am spus că e prea amestecat..., protestă tînărul.

— E tot una! răspunse Arkip. Dar dacă dumneata, domnul meu, îţi închipui că am să m-apuc să-l triez, la vîrsta mea, te înşeli amar! N-ai decît să-l iei dumneata, să-l descompui, să-l cataloghezi, cum vei crede de cuviinţă. Iarna moldovenească e lungă... În singurătatea castelului nu poate fi mai plăcută şi mai utilă distracţie decît travaliul literar, de care nu oricine se poate învrednici... Aşadar, fii bun şi primeşte această povară!

În vreme ce Muşa, coana Marghioala Roznovan şi domnul cel distins, care mîncase fără să sufle un cuvînt, se uitau la Gaston, cu ochii plini de fericire, invitîndu-l să primească misiunea ordonată de marele senior, felicitîndu-l pentru această însărcinare, Henri Parrocel îşi freca mîinile sub masa de care se rezema. Inima i se umfla de bucurie la gîndul că Gaston intrase în graţiile stăpînului şi că va rămîne măcar o iarnă la Drăgoşeşti.

Devenind secretarul literar al boierului, Gaston era să-l vadă zilnic cîteva ore şi, mai ales, era să aibă un contact permanent cu Muşa.

Iar doi tineri frumoşi, inteligenţi, care se văd mereu, nu pot sfîrşi decît îndrăgostindu-se unul de celălalt.

„Contrarul ar fi însemnat călcarea celei mai elementare legi a firii!" — filozofa fostul soldat al lui Napoleon.

Cu fizicul său plăcut şi cu temperamentul, cu vioiciunea spiritului său, nu se putea ca nepotul să nu desăvîrşească opera unchiului: terenul era pregătit. Henri Parrocel crease, de mult, în inima fecioarei o obsesie a celui de departe.

Acuma rămînea numai ca băiatul să prefacă ispititoarea fantomă într-o realitate vie, să fructifice sămînţa aruncată, cu atîta dibăcie, în sufletul unicei moştenitoare a unei averi imense şi care, mai presus de această avuţie, era ea însăşi o comoară de frumuseţe şi gingăşie.

Cel mai puţin încîntat de perspectiva rămînerii la Drăgoşeşti era

Gaston însuşi. El venise cu alte gînduri pe depărtatele plaiuri danubiene.

Desigur, cunoscînd generozitatea lui Arkip Rosetti, era convins că funcţiunea de secretar al unui asemenea personaj însemna pentru el, publicistul sărac de pe cheiurile Senei, rezolvarea grelei probleme a existenţei.

Dar nu o funcţie calmă, gras retribuită, nu izolarea dăruită visase el, ci clocotul vieţii, în capitala zbuciumată, lupta intensă, cu toate riscurile şi satisfacţiile ei, în acel Paris frămîntat de gînduri şi de pasiuni înalte. Tînărul exilat vibra în freamătul viitorului. Toate gîndurile îi zburau spre metropola în care se vedea strălucind în umbra lui Alphonse de Lamartine, ridicîndu-se, ieşind din această umbră, dominînd, realizîndu-se total.

Aceasta şi nu alta era ţinta lui supremă.

Toate aceste idei şi sentimente, care-l cutreierau, le exprima Gaston unchiului său coborînd în pavilionul pe care-l locuiau amîndoi.

La magnanima propunere a amfitrionului, tînărul se înclinase adînc, fără să spună un cuvînt. Nici nu ştia ce să răspundă. Să-şi arate încîntarea? Să refuze? Îi erau grele amîndouă soluţiile. Vorbea acuma unchiului, îşi dădea drumul temperamentului vulcanic, se întreba ce căuta el în pustietatea aceea montagnardă şi cît va ţine acest surghiun? Cine avea dreptul să-l înlănţuie acolo, să-i fure viitorul strălucit care-l aştepta în patrie?!

— Ai toată vremea să ajungi preşedinte de republică la Paris! îi vorbi unchiul, cu oarecare ironie. Deocamdată, fii fericit să petreci aici o iarnă! N-ai să mai întîlneşti în viaţa ta asemenea prilej. La capătul acestei ierni te poate aştepta o fericire pe care n-ai fi visat-o niciodată!

— Eşti enigmatic, unchiule!

— Iar tu eşti un băieţandru fără minte, care umbli cu capul în nori, care dai norocului cu piciorul!

Gaston de Parrocel îşi luă în primire funcţiile chiar a doua zi dimineaţa: între ora 10 şi 1, el lucra împreună cu patronul la descompunerea şi la recompunerea materialului literar scris de înălţimea sa. Trei cărţi diferite.

Foile se adăugau, una după alta, în ordine şi în legătură perfectă.

Revizuindu-şi textul, Arkip Rosetti încerca bucuria de a-l compune a doua oară, înalta satisfacţie a creaţiei, voluptatea cea mai pură, aceea a scriitorului. Un val de mîndrie îi încălzea inima.

Se vedea, continuînd tradiţia boierilor-cronicari de odinioară, un Dimitrie Cantemir, un Miron Costin, un Ion Neculce. Se simţea, oarecum, cu datoria împlinită faţă de un pămînt care-i dăruise atîtea: bogăţii imense, ranguri, o copilă fermecătoare şi un viitor pe care numai el însuşi şi-l destăinuia.

Un an, doi, trei, cinci... Şi visurile pe care le făurea urmaşul lui Antonie Vodă se vor împlini.

Pîn-atunci să lucrăm cu spor la letopiseţul Moldovei, în desfăşurarea căruia partea leului trebuia s-o aibă, bineînţeles, domnitorul şi străbunul său Antonie Vodă Ruset. Prea scurta lui domnie fusese plină de fapte mari, dar urmaşii săi la tron încercaseră şi izbutiseră să-i întunece măreţia.

Frumos program, fără-ndoială, dar toate aceste planuri nu-l pri-

veau pe tînărul francez rătăcit în Moldova, oricît de favorabilă situaţie i s-ar fi creat la curtea boierească.

Unchiul îl informase de importanţa sumei cu care seniorul urma să-l recompenseze colaborarea, dar Gaston Parrocel, grăbit să se vadă la Paris, zorea terminarea lucrării, deşi...

Da. Era la mijloc un „deşi" !...

...Deşi aştepta cu nerăbdare să vie cît mai curînd dimineaţa, fiindcă, o dată cu această dimineaţă, apărea şi domnişoara noastră în bibliotecă.

Era totdeauna altfel îmbrăcată, din zi în zi mai obişnuită, mai prietenoasă cu domnul Gaston.

Tînărul surprinsese, nu o dată, privirile copilei întîrziind pe fruntea *lui* dar de cîte ori îşi purta şi el ochii spre ochii ei, Muşa nu se mai uita la el, întorcea repede capul şi pleca fruntea. Astăzi însă, în vreme ce bunul ei părinte aşternea cu mare atenţie trei *foi pe cele trei grupuri de manuscrise* de pe birou, Gaston, simţind că e privit cu intensitate, ridică fruntea şi el, iar Muşa nu mai întoarse capul: rămase aşa, cu ochii în ochii lui, privindu-l *fix, ca într-o sfidare, privindu-l lung, ca într-o mărturisire. De* data aceasta, fu nevoit el să-şi plece ochii, fiindcă nu mai putea suporta acel fulger negru, prelungit, care izvora dintre genele lungi şi-l *sfredelea, şi-l ardea pînă-n străfunduri.*

Fulgerarea aceasta a fost un început. Îi urmă întîrzierea mîinii ei într-a lui, o atingere, prelungită ca o mîngîiere, a celor două mîini care scoteau din raft aceeaşi carte, în aceeaşi căutare febrilă.

Melancolia pe care o remarcase Henri Parrocel la nepotul său, melancolie pricinuită de exilul parizianului în Carpaţii lui Dragoş Vodă, îşi schimbase acum izvoarele. Surse noi alimentau această melancolie, ale cărei motive unchiul, oricît era de perspicace, nu le bănuia încă. Pentru el, dragostea însemna exuberanţă, o revărsare de voie bună, de rîs, de entuziasm. Aştepta această explozie de fericire din partea lui Gaston ca să fie sigur că tînărul e îndrăgostit, că planurile pe care şi le făcuse el, unchiul, porniseră pe căile luminoase ale înfăptuirii.

Dar sentimentele care cutreierau, de la o vreme, pe Gaston, departe de a corespunde dorinţelor unchiului, erau pline de gravitate, de întrebări dureroase. Nu se mai recunoştea. Alt om. N-ar fi crezut niciodată că ar putea fi pradă vreodată unei asemenea stări sufleteşti.

Temperamentul său combativ era cu totul anihilat; impetuozitatea, puterea lui de ofensivă, curajul său de înfruntător al primejdiilor africane, în aşteptarea cumplitului rege al pustiului, — toate acestea îl părăsiseră, i se scurseseră din sînge, îl lăsaseră dezarmat, slab, fără voinţă, fără tăria de a mai gîndi, de a mai purta în suflet altceva decît imaginea suavă a domnişoarei noastre, parfumul ei fecioreInic, lucirile nocturne şi captivante ale ochilor negri, visători, dominatori.

— Ştiu de ce eşti îngîndurat, abătut! îi spuse într-o bună zi Henri Parrocel.

— A?! se mulţumi să exclame Gaston, surprins.

— Te plictiseşti la noi. Ţi-e urît. Nu faci destulă mişcare. Te-am invitat la Drăgoşeşti să te duc la vînătoarea de zimbri. Nu m-am ţinut de vorbă. Dar nu e vina mea. Ploile din ultima vreme sînt de vină. Acum s-a înseninat. Umezeala, noroiul codrului încep să se

zvinte. Azi e sîmbătă. Luni plecăm. Am aranjat toate cu musiu Ilieş. A, nu-l cunoşti pe musiu Ilieş! Ei bine, chiar azi vei avea onoarea să-i faci cunoştinţa.

Numai de musiu Ilieş Împuşcă Vrabie nu-i ardea lui Gaston de Parrocel. Dar primi cu satisfacţie vestea că luni vor porni spre mult lăudatul Izvor al Zimbrului

Dimineţile le va petrece lucrînd în bibliotecă, iar la prînz va urca spre desişurile Ţuguiatului. Două-trei ore de mers, două-trei ore de *pîndă şi coborîşul* alte două ore. Seara vor fi acasă, cu plăminii plini de aerul înălţimilor, cu muşchii sprinteni, cu sîngele bătînd mai viu în artere

A doua zi, duminică, sufrageria şi biblioteca, plus marele salon cu două căminuri erau pline de-o lume care parcă izvorîse din pămînt; în afară de oaspeţii obişnuiţi, alte douăzeci de persoane prînziră acolo şi rămaseră pînă seara — la cină şi după cină —, erau cîţiva proprietari din vecini, o parte din personalul superior al administraţiei moşiilor, preotul din Drăgoşeşti şi stareţul unei monastiri apropiate.

Dar oaspele de frunte, care venise de la Iaşi, însoţit de doi prieteni cu soţiile, era Sandulache Ghica, din marea familie a Ghiculeştilor, domnitori în Moldova şi Muntenia, un bărbat de vreo treizeci şi cinci de ani, flăcău tomnatic, scund, adus puţin de spate, foarte blînd şi îndatoritor, cam plin de el, ca orice purtător de nume ilustru.

Toate onorurile casei erau pentru el.

În salonul cu două căminuri, salon rotund, care ocupa un întreg colţ al palatului şi-n care intrai din sufragerie, focul ardea în amîndouă vetrele; sfeşnice triple luminau la colţuri, iar policandrul cu o sută de luminări de ceară revărsa bogate raze şi fîlfîia umbre pe tavan şi pe pereţi.

În afară de acest policandru uriaş, adus cu mari greutăţi din Veneţia, pe mare şi pe Dunăre, prin Galaţi, salonul mai cuprindea altă minune, tot cu grijă mare urcată pe înălţimile de la Drăgoşeşti: clavirul în lemn de trandafir al domniţei Ralu, fiica lui Vodă Caragea. *Acest clavir, cel dintîi care răsunase în Ţările Romîneşti,* fusese lăsat la Bucureşti la grabnica plecare a hospodarului Valahiei. Arkip Rosetti îl cumpărase cu şapte ani în urmă şi-l dăruise Muşei, cînd copila împlinise zece anişori. Un profesor neamţ — domnul acela cărunt, cu ochelari peste nasul roşu şi cu favorite, care sta la un colţ al salonului şi-şi ştergea mereu ochii cu batista, plîngînd fără nici un motiv —, un muzicant rătăcit prin Iaşi, fusese adus la Drăgoşeşti, unde se afla şi acum, ca să dea lecţii de pian tinerei domniţe.

Eleva îşi întrecuse dascălul. După cina de seară, care fusese încheiată la ceasurile şapte, domnişoara Muşa se aşeză la clavir, înconjurată de atenţia generală, şi începu să cînte menuete, valsuri aduse de curînd de la Viena, mazurcile şi nocturnele unui pianist numit Chopin, care trăia la Paris şi ajunsese vestit în toată Europa.

Apoi, după aplauzele de rigoare, după repetarea unor bucăţi triste ale lui Chopin, Muşa, din proprie iniţiativă, anunţă că va recita, în onoarea domnilor Henri şi Gaston de Parrocel, celebra poezie „Lacul". Atmosfera era propice, fusese creată de muzica tristă a compozitorului polonez.

Recitînd melancolicele şi muzicalele stihuri ale lui Lamartine,

Muşa, la fiecare strofă nouă fixa pe cîte unul dintre oaspeţi. Măguliţi de această delicată atenţie, toţi se arătau fermecaţi de talentul şi graţia tinerei amfitrioane.

Poate că, procedind aşa, copila nu urmărea decît să mascheze tîlcul ultimei strofe, aruncată cu o intîrziere a privirilor în ochii lui Gaston Parrocel:

Que tout ce qu'on entend, l'on voit ou l'on respire,

Tout dise : „Ils ont aimé"[1]

Un singur om din toată acea pestriţă societate începea să se lămurească. Şi acesta era fericitul unchi Henri Parrocel.

Cum cei mai mulţi dintre oaspeţii de faţă nu înţelegeau limba poetului, domniţa, sfătuită de mătuşa ei, cucoana Marghioala Roznovan, care nu-l mai slăbea pe beizadeaua Săndulache Ghica, declamă şi versiunea romînească a „Lacului", versiune datorită acestui mare boier. In aşteptarea domniei peste Moldova, beizadeaua Săndulache scria şi versuri:

„Astfel, împinşi într-una spre noile limane
În noaptea eternelă meniţi a ne sfîrşi,
Nu vom putea vreodată, pe-a vremii oceane,
Să ancorăm o zi?
O, timp, opreşte-ţi zborul şi voi, oare propice,
Al vostru curs opriţi!
Lăsaţi-ne gustarea a zilelor ferice,
Ce prea curînd goniţi!"

Incîntat de intorsătura favorabilă a lucrurilor, unchiul de abia aştepta să rămînă singur cu nepotul, ca să-l descoasă şi să se bucure, împreună cu el, de minunatul început al împlinirilor viitoare.

Dar gîndurile şi preocupările lui Gaston erau prea departe de grabnicul deznodămînt pe care-l aştepta cel ce urzise toată această poveste fermecată.

Nu-i venea tînărului să creadă că purtarea oarecum îndrăzneaţă a unei castelane de şaptesprezece ani putea să aibă răsfrîngeri grave în existenţa lui. Ii ajungea, îl copleşea îndeajuns darul acesta minunat, comoara fără de preţ a abandonului idilic, în care o copilă pură dintr-o înclinare naturală, spontană, revărsase asupra lui atîta poezie fecioreinică, atît de feminină magie.

O incantaţiune. Nu se mai putea smulge din vraja ei. Il ţinea legat cu mii de fire, cu mii de cătuşe, cu mii de lanţuri, invizibilă pînză de păianjen, argint de funigei, tunică a lui Nessus, cosiţă mătăsoasă a Omfalei. Amintiri clasice, lecturi romantice îl cutreierau, sporeau în el beţia acestui început de apoteoză — aur de auroră în mohorîtele zile de noiembrie —, cythereana călătorie a imaginaţiei într-un sălbatic peisaj carpat. Simţea o mare nevoie să se smulgă din această încătuşare.

Ca o binecuvîntare, veni propunerea unchiului: pregătirea de vînătoare, plecarea pe rîpele Tuguiatului, popasul la Izvorul Zimbrului, aşteptarea, poate marea izbîndă împotriva taurului legendar.

După ce puse în ordine, împreună cu seniorul şi cu domniţa, alte două capitole ale cronicii Moldovei, Gaston, însoţit de unchiul său

---

[1] Tot ce se aude, tot ce se vede şi tot ce se respiră,
Totul să spună: „Ei au iubit!"

şi de Ilieş. Îmbrăcaţi în haine groase de vînătoare, purtînd pe umeri cele trei carabine noi, aduse de la Bucureşti, şi trei saci cu merinde, urcară, pe-o luminoasă după-amiază, potecile şi marginile de prăpăstii. Făcură un scurt popas la Stînca Trăznită, de unde se vedea, în vale, întregul peisaj al depărtărilor Bistriţei şi orice fiinţă, om sau vită, care urca spre codrul des al Ţuguiatului. Apoi, urcînd mereu, cei trei vînători se afundară în desişul de stejari, înfruntară tufişurile spinoase şi ajunseră în luminiş, la izvor.

Frunzele de la marginea copacilor îngălbeniseră, căzuseră, aşternuseră pămîntul cu preşuri de aur verzui. Sub aceste foi, pămîntul era jilav, şi toată pădurea mirosea a frunză dospită, a mucigai tămîios.

Iată-i la locul de pîndă, iată-i căţărîndu-se, încălecînd ramuri groase de gorun, aşteptînd. O goană de mistreţi trecu în prima zi. Un cerb şi o cerboaică se adăpară, a doua zi, la izvor. A treia zi, un şir de căprioare mirate, profilîndu-se, imobile, pe o coastă, pe *fondul siniliu al cerului de toamnă, îi ispiti.*

Dar nu traseră nici unul. Aşa se învoiseră. Nici o bubuitură nu trebuia să înspăimînte singurătăţile, să ducă de veste bourului că duşmanii erau colea.

Nici un hăitaş nu venise cu ei să ocolească împrejurimile, gonind spre luminişul cu izvor, prada rară, mult aşteptată.

Zilele se făceau tot mai mici, înserarea cădea repede. A cincea *zi desluşiră, parcă, pe frunzele care începeau să se zvînte, paşi grei.* Se uitară printre trunchiuri. Nimic. Mai aşteptară, mai ascultară. Nimic. Începură să coboare din copac. Ajunşi jos, la poalele gorunului, se pomeniră că, de după douăzeci de trunchiuri, răsar dintr-o dată, ca la o poruncă, douăzeci de oameni pletoşi, bărboşi, zdrenţăroşi, cu puştile întinse spre ei. Îi înconjurară, îi întrebară ce caută acolo.

— *Nu vedeţi? sări Ilieş. Sîntem la vînat!*

— Ce fel de vînat, că n-aţi tras.

— În ce să tragem?

— În urs! În cerb! În mistreţ! strigă, desprinzîndu-se din ceată, unul dintre lotri, un flăcău de vreo douăzeci şi cinci de ani, un ţigan cu pletele în inele, cu barba neagră creaţă, cu ochii de tăciune aprins şi cu sprîncenele îmbinate deasupra nasului subţire. Părea să le fie căpitanul. Era încins cu un brîu lat de piele ferecată, cu două pistoale şi două junghere înfipte-n acel brîu.

Pe umeri purta o haină ungurească, în cusătura căreia şerpuiau dungi vinete. Avea cizme roşii, nădragi strîmţi de postav pămîntiu. Îmbrăcămintea nu i se potrivea cu a celorlalţi zdrenţăroşi. Cînd vorbea, parcă rîdea. Avea o gură mică, dinţi albi, strălucitori.

Zîmbet de femeie, rînjet de lup scăpărau, unul după altul, pe buzele şi-n ochii lui negri, focoşi.

Celor doi francezi li se părea că citesc o poveste din Calabria, cu apariţia briganzilor lui Fra-Diavolo.

Nu le venea să creadă că se aflau în faţa unor autentici hoţi de codru şi că această poveste îi privea pe ei, nu era o simplă lectură sau scenă de operă comică.

— Nu cumva vei fi Stoeniţă Vodă? întrebă Ilieş pe căpitan.

— Stoeniţă Vodă! răspunse acesta. Am aflat şi am venit. Am venit să-l păzim pe măria sa, bourul, împăratul nostru. Voi aţi venit să ne ucideţi împăratul. O să vă ucidem noi pe voi!

Flăcăul ţigănesc, care vorbea aşa, scurt şi răstit, nu părea în toate minţile.

Apoi, muindu-şi glasul:

— De unde mă ştii, măi creştine? întrebă el pe Ilieş, că n-am mai umblat de mult prin locurile voastre.

— Stoeniţă Vodă, voievodul ţiganilor! Cine dracu nu te ştie?

— Nu mai sînt voievodul ţiganilor, mă, sînt păunaşul codrilor, împăratul munţilor, înţelesu-m-ai? Eu şi cu măria sa Bour-împărat! Bourul Moldovei, mă! Părintele nostru! Sfîntul nostru, mă! Da tu de unde mă ştii?

— Te-am văzut acum doi ani la Iaşi, pe drumul Frumoasei, cînd te duceau să te spînzure.

— A-ha! Precum vezi, nu m-au spînzurat. Acum am să vă spînzur eu pe voi. Deocamdată, ia daţi încoa sacii cu merinde, că băieţilor le e foame. Luaţi, băieţi, şi mîncaţi! Mă, hoţilor, ceva parale aveţi?... Frumoase puşti aleserăţi pentru noi. Carabine nemţeşti, noi-nouţe. Daţi-le-ncoa. Mă deşteptule, să-mi arăţi cum umblu cu ele, să nu se-ntoarcă plumbu-n noi şi pe urmă vă-mpuşc, să le-ncercăm...

— Voievoade Stoeniţă, las-o mai domol. Dumnealor nu sînt moldoveni, sînt oaspeţi străini!

— Leşi? Muscali?! Zdraski! Nemţi! Guten Tag!

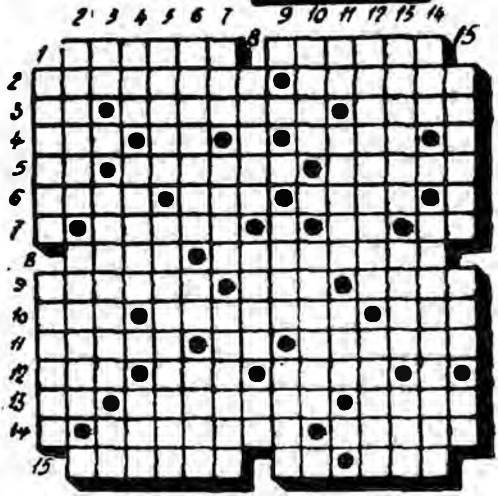
— Franţuzi, bade Stoeniţă, de-ai lui Napaleon!

— Aha! Franţuzi! Bonjour! şi-şi scoase căciula cam în bătaie de joc.

— Bonjour! răspunseră într-un glas cei doi Parrocel, salutînd şi ei.

(Urmare în numărul viitor)

Sub mări și oceane

ORIZONTAL: 1. — Imersiunea și ascensiunea se fac cu 1 m/s — Vietate submarină; 2. — Lingă aceste insule, adincimea oceanului este de peste 10.000 m... de fotografiat; 3. — Loc neterminat — Produs al gazului metan, cu largă utilizare în industrie — A povesti; 4. — *Afluent al Dunării* — *Comitet Central* — Probă sportivă; 5. — Țelur — Elevi — Ca gustul apei de mare (pl.); 6. — Metal din care sînt confecționate echipamente speciale pentru scufundări la adincimi peste 100 m — Acoperă 2/3 din suprafața *globului* — *Un* produs al vinului; 7. — Era folosit la ancorarea batisferelor — Radu Tudoran — Cămașă; 8. — Nume feminin — Cu el s-au atins 250 m in adincimea oceanelor și mărilor; 9. — Ultra... folosite de navigatori pentru deducerea adincimii de scufundare — Animale — Exiști; 10. — Chemare telefonică — Viteză — Comună în Ardeal; 11. — Denumirea antică a *portului Constanța* — Ultra înaltă — A pune pene; 12. — *Canion* elvețian — Luminează pe mări și oceane — Prefix pentru imagini; 13. — Reuni — Mijloc de vorbire între scafandru și persoanele de la suprafața apei — Intinsul mării; 14. — Alfabet vechi — Mijloc de comunicație *între batiscaful* de la adincimi mici și exteriorul; 15. — Pacific, Atlantic, Indian... — Fluviu în Franța — Crustaceu.

VERTICAL: 1. — Balon submarin învelit în aluminiu — A umple la maxim; 2. — Culoare indicată de spectroscop pînă la 160 m adincime — Roșu, portocaliu, galben, verde; 3. — Pr. — Care nu-s risipitori — Doi atomi de carbon; 4. — Margine cusută — Așa sînt ima*ginile obținute prin fotografii în culori* asupra faunei și florei submarine — Pronume; 5. — Țin de genul epic — Vas etanș de formă sferică cu care s-au atins în 1954 4050 m în adincime; 6. — Aliaj folosit la confecționarea batisferei spre a rezista la 10.000 m adincime — Subsemnatul — Mingii; 7. — Virstă (fig.) — Sfîrșit — Dispozitiv la costumul scafandrului (pl.); 8. — Comună avionului clasic și batiscafului — Umple balonul submarin — A exista; 9. — Anevoie — Mamifer de apă; 10. — Dormi — Numărul centimetrilor pînă la fundul adincimii maxime; 11. — Comună prin Sălaj — Parte a urzelii — District în *Danemarca*; 12. — Aparatele scafandri*lor moderni pentru indicarea* cu *precizie* a adincimii de scufundare între 0 și 100 m — Către Oceanul Inghețat de Nord; 13. — Indicat — A provoca — Oraș în Iugoslavia; 14. — Aproape larg — Apare în fața ochilor de la 500 m în jos; 15. — Liniștea mărilor adincimi — Fin — Nume chinez.

Bibliografie: „Știință și tehnică" nr. 11/1956.

2012

CLUB COLECȚIA *Povestiri* ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
eviigheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coolio
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala!)

Abonamentele la revista „Știință și Tehnică" și la colecția de „Povestiri științifico-fantastice" se primesc pînă cel mai tîrziu în ziua de 23 a lunii, cu deservire în a doua lună următoare.

Abonamentele se primesc de către difuzorii de presă din întreprinderi, instituții și de la sate, secțiile de difuzare a presei, precum și de către factorii și oficiile poștale.

Prețul abonamentelor la colecție:

3 luni . . . . . 9 lei
6 luni . . . . . 18 lei
1 an . . . . . . 36 lei

APARE DE TREI ORI PE LUNĂ - PREȚUL 1 LEU